

EGYSZERŰSÉG ÖSVÉNYE

KIS SZENT TERÉZ
ÉLETÚTJA

ISMERTETI:
P. GYENIS ANDRÁS S. J.

Budapest, 1941
Korda R. T. nyomdája

EGYSZERŰSÉG ÖSVÉNYE

KIS SZENT TERÉZ
ÉLETÚTJA

ISMERTETI:
P. GYENIS ANDRÁS S. J.

Budapest, 1941
Korda R. T. nyomdája

604/1941. Imprimi potest. Budapestini, die 3. Junii 1941.
Eugenius Somogyi S. J. Praep. Prov. — Nihil obstat.
P. Joannes Hemm S. J. censor dioecesanus. Nr. 4013/1941.
Imprimatur. Strigonii, die 19. Junii 1941. Dr. Joannes Drahos
vicarius generalis.

Felelős kiadó: Dr. Hamar Zoltán.

ELŐSZÓ.

Ha Kis Szent Teréz ma, 1941-ben élne még, nem töltötte volna be hetvenedik életévét. Kortársaink közül mily sokan elérték s már túl is haladták ezt a kort!

Nemsokára földi elmúlása után fellebentették rejtett életéről a fátyolt, s a szenvedő emberiség rátekintett arra az arcra, belefelejtkezett a tiszta szempárba, ahonnan jóság és szeretet ragyogott feléje. Teréz neve egyszerre fogalomná vált és megkezdődött a hódító diadalmenet az egész földkerekségen át, melyhez hasonlítható kevés akad a választottak és szentek történetében.

A családi körben kis virág és kis királynő volt a neve. A közösségi életben megnyugvást és mosolyt árasztott bájos lény. A nagy egyedülvalóság és kereszt terhét örömmel hordozta. Halk életstílusával és bájos finomságával megtanította környezetét és a következő nemzedékeket boldogságot sugárzó sze-

retetre és hősi önmegtagadásra, Istenbe merült hitre és gyermekded bizalomra. Isten nem hiába állította be korunk eseményeinek a forgatagába! Teréz élete a krisztusi megváltó szeretet és fölszabadító önfeláldozás ujjongó dala! Napsugár volt: világított, melegített és utat mutatott!

Mégis akadtak, akik féltették tőle és hatásától a szilárd lelkiiséget! Nem gondolták meg, hogy minden lelki nagyság alapja és betetőzése a szeretet. Akik annyira tudták szeretni a jó Istent és felebarátaikat, mint Kis Teréz, azoktól nem kell tartani! Akiket maga az Úr vezetett, jártak a legbiztosabb úton! Akik az evangéliumot tették életük törvénykönyvévé, azok szilárd és biztosan krisztusi alapon állnak!

A következő fejezetek bemutatják Teréz nővér földi életének Istenbe toroklását és megvillantják mennyei dicsőségének zavartalan, ragyogó tükrözését. Élete és hatása körül egykor zajlott hullámverés már elsímult, mióta az Egyház látható fejének helyeslő, csalhatatlan szózata elhangzott. Az elmúlt évtizedek igazolták, hogy Teréz hiva-

tása végére még nem került oda a pont, mert ma is betölti azt a küldetést, melyet Istenbe vetett hittel és bizalommal megáhitott és bátorításul előre megmondott: rózsát hint a földre és példájával csillagfényesen ragyog a katolikus lelkiség égboltján.

Istent sugározza a szenvedő emberiség lelkébe! Világít és kalauzol az ösvényen, mely az Út, Igazság, Élet felé biztosan elvezet! Ugyanezt szeretné munkálni a jelen könyv, mely néhány rózsát fon csokorba P. Hoornaert S. J. kegyes jóvoltából Szent Teréz kegyelmekben gazdag életéből és nyújtja a szenvedők vigasztalására, az elesettek felsegítésére és a hű lelkek erősítésére. Ugyanezt a célt szolgálják a Teréztől származó vagy hozzá intézett s külön csatolt imádságok is.

Budapest, 1941, Szent József oltalma ünnepén.

P. Gyenis András S. J.

TERÉZ ÉLETADATAL.

Édesatyja: Martin Lajos, 1823—1894.

Édesanyja: Guérin Zélia, 1839—1877.

Házasságot kötöttek: Alençonban
1858-ban.

Gyermekeik:

Mária Lujza, kármelita Lisieuxben.

Mária Paulina, kármelita Lisieuxben.

Mária Léonie, vizitációs apáca.

Mária Ilona, korán elhunyt.

József Mária, korán elhunyt.

József Mária, korán elhunyt.

Mária Céline, kármelita Lisieuxben.

Mária Terézia, korán elhunyt.

Mária Terézia Franciska, ma: Kis
Szent Teréz.

Jeles napok Teréz életében.

Születése: 1873 január 2.

Keresztelése: 1873 január 4.

Elsőáldozása: 1884 május 8.

Bérmálkozása: 1884 június 14.

XIII. Leó pápánál kihallgatáson: 1887 november 20.

Kármelbe lép: 1888 április 9.

Beöltözik a szerzet ruhájába: 1889 január 10.

Fogadalmat tesz: 1890 szeptember 8.

Halála: 1897 szeptember 30.

Boldoggáavatása: 1923 április 29.

Szenttéavatása: 1925 május 17.

Unnepének kiterjesztése az egész Egyházra: 1927 július 13.

Unnepét a katolikus Egyház évenként október 3-án üli.

I. RÓZSÁSKERT.

1. Terézke útja.

Martin Teréz, vagy ahogy ma ismerjük: Lisieux-i Szent Teréz, kármeli névén: a Kisded Jézusról és a Szent Ábrázatról nevezett Mária Terézia Franciska 1873 január 2-án született a franciaországi Alençonban és már 1897 szeptember 30-án elszenderült az Úr békéjében. Röpké évekre terjedt földi pályafutása. Szívesen vállalta a világtól elvonult és rejtett életet, mely külső látszat szerint betölti a finomultabb lelkeséget áhító szellemet imádságos tartalmával és nagy nyugalmával, de valóságban sok olyan vonatkozás is felfedezhető benne, melyet csak a benne és befelé élő lélek lát, hall és tapasztal. Mikor Teréz nővér életének lángja ellobogott, akkor kezdett igazán világoskodni az idő, tér és a földi kötöttségek korlátaitól eloldott személyisége. Életrajzát megírták és kiadták csaknem minden nyelv-

ven. Alig van család, otthon és szentély, ahol képe vagy szobra fel ne idézné áldott emlékét és segítő készségét.

Kifelé egyszerű keretek: befelé örök értékek! Első tekintetre semmitmondó, mégcsak nem is érdekes élet: de ha mélyebben vizsgálódunk, akkor olyan tevékenység, hatás és eseménygazdagság tárul elénk, mely túlszárnyalja a nagy hadvezérek, világhódítók és uralkodók teljesítményeit. Terézről nem mi állapítjuk meg a lelki nagyságot, hanem maga a gondviselő Isten, aki helytartója csalthatatlan döntésén keresztül szólt és Kármel kis virágát odaállította az emberiség elé. Az Egyház döntését igazolta a történelem és az élet, mely Terézt a legnagyobbak között tartja nyilván. Mások 50 vagy 100, s még több évig várhatnak a szenttéavatásra, Teréz esetében egy emberöltő sem kellett hozzá. Isten mintegy igazolni akarta a mindenről lemondó és mindent Istenért áldozó apáca útját: a gyermekded egyszerűség ösvényét. Isten szeretete: a munkálkodó, nagylelkű, önzetlen, gyengéd és kizárólagos szeretet megnyilatkozik minden gondolatában, szavában és

tettében. Tiszta szeretetből fakadó és táplálkozó életének bőséges gyümölcseiből juttat mindenkinek, aki bizalommal fordul hozzá; amit ő így fejezett ki: rózsát hintek a földre. Rózsahintő lett!

Kezdődik ez az élet a Martin-család vallásos és boldog környezetében, ahol a fiatalon elhunyt anya, az önfeláldozó atya és négy leánytestvér alkotják a keretet, melyben Teréz növekszik korban és bölcsességben.

A szülők kenyéradó foglalkozása utal arra a finomságra, mely a család minden tagját jellemezte.

A kis Martin Teréz szülei vállalatot vezettek, mely a híres alençoni csipkék készítésével és eladásával foglalkozott. Az apa csaknem állandóan utazott, az ő feladata volt a csipkeáruk értékesítése.

Martinéknak kilenc gyermekük született, közülük négy csecsemőkorban halt meg. Teréz volt köztük a legfiatalabb. Ha a szülők nem vállalták volna az utolsó gyermeket, ma nem volna Liseuxi Szent Terézünk. Az öt leány valóban díszére vált a családnak: Léonie a caën-i vizitációs kolostorba vonult,

Mária, Paula, Céline és Teréz kármeliták lettek Lisieux-ben.

Mind a négyen túlélétek húgukat, sőt szenttéavatását is. Tehát a három liseux-i kármelita és a caën-i vizitációs nővér így imádkozhattak kis húgukhoz: Gyermek Jézusról nevezett Szent Teréz, könyörögj érettünk. A misekönyvben olyan helyekre találni, melyek saját rokonunkra vonatkoznak, elképzelhetetlennek tűnik fel. A jelen esetben ez mégis így volt.

2. Terézke hozománya.

Családi körben.

Terézt övéi nagyon szerették. Apja „kis királynőm”-nek nevezte. A kislány mindig nagyon természetesen viselkedett. Avilai Szent Teréz nem kedvelte azokat, akik állandóan mozdulatlanok és méltóságteljesek voltak, hogy ájtatosságuk szét ne szóródjék. Az alençon-i kis Teréznek nem vethették szemére, hogy nem mer megmozdulni! Annyira mozgékony volt, hogy a családban kis manónak, kis mókusnak nevezték.

Teréznek, habár alapjában félénk volt,

néha egészen mulatságos ötletei és kópéságai támadtak. Mikor Léonie már túlságosan nagynak tartotta magát ahhoz, hogy babával játsszék, egyszer benyitott nővérkéihez 'szép szövetdarabokkal és más csecsebecsékkel teli kosarával, melynek tetején babája feküdt. Így szólt: — Rajta, húgocskáim, válasszatok! — Céline egy gombolyag zsinórt vett ki.

Néhány pillanatnyi gondolkodás után Teréz is kinyújtotta kezét és: — Én az egészet választom! — kiáltással elvitte a kosarat és babát minden tartozékával együtt.

Teréz már kiskorában is igen vallásos és buzgó gyermek volt: — Egy nap egyik tanítónőm megkérdezte tőlem, — beszéli el Teréz — hogy mit szoktam csinálni a szünetben, amikor Buissonnets-ban (ez volt a családi otthon neve) maradok. Félenken feleltem: — Gyakran bújok szobám egyik kis üres sarkába, melyet könnyen el tudok zárni ágyam függönyeivel és ott gondolkodom... — De miről gondolkodom? — kérde mosolyogva a jó apáca. — A jó Istenről, az élet múlásáról, az örökkévalóságról; végül is gondolkodom... Ma már megérttem, hogy

akkor igazi imákat végeztem, s ezekben az isteni Mester tanította csendesen szívemet.

Gyakran ment atyjával együtt halászni. — Ilyenkor — mondotta Teréz később — néha még én is megpróbáltam halászni kis horgommal; de jobban szerettem félreülni a virágos fűre. Akkor gondolataim magasra szálltak és a nélkül, hogy tudtam volna, mit tesz elmélkedni, valódi elmélkedőimába merültem. Hallottam a távoli zajokat, a szél zúgását. Néha a városból a katonazene hangjait hozta felém a szél, szomorúvá téve szívemet. A föld előttem számkivetés helyének tűnt fel, az égről álmodoztam.

Martin úr élő hittel akarta megtölteni Teréz lelkét.

Minden délután kis sétát kellett vele tennem és meglátogattuk az Oltáriszentséget egyik nap az egyik, másnap a másik templomban. Ilyen alkalommal léptem be először a Kármel kápolnájába. — Látod, kis királynőm, — mondta apám — a vastag rács mögött szent apácák vannak, akik állandóan imádkoznak a jó Istenhez. Akkor még távolról

sem gondoltam, hogy kilenc évvel később már én is köztük leszek; hogy ott, az áldott Kármelben oly nagy kegyelmeket fogok kapni.

A szeretetre vágyó Teréznek fájdalmas tapasztalatai is voltak már arról, hogy a barátság sokszor csalódást rejt magában.

Két hasonló korú kislányt választottam akkor barátnőmnek. De micsoda állhatatlan a teremtmények szíve! Az egyik néhány hónapra a családjához hazautazott; távollétében sem felejtettem el és nagyon örültem, mikor újra viszontláthattam. Sajnos, ő közönyösen nézett végig rajtam. Éreztem, hogy barátságomat nem érti meg és ezentúl nem koldultam ilyen állhatatlan szeretetet. Nekem azonban Isten hűséges szívet adott, mely ha egyszer szeretett, mindig szeret; így tehát most is imádkozom kis pajtásomért, és szeretem őt.

Magasságok felé.

Paula nővére gyónási oktatás közben azt mondta neki, hogy a gyóntató mintegy maga az Úr Jézus.

— Erről annyira meg voltam győ-

zöldve, — beszéli el később Teréz — hogy komolyan fontolgattam, vajjon meg kell-e mondanom Ducellier főtisztelendő úrnak, hogy teljes szívemből szeretem, hiszen a jó Istennel beszélek az ő személyében. Beléptem a gyóntatószékbe és letérdeltem, de amikor a pap kinyitotta a nyílást, nem látott ott senkit. Olyan kicsi voltam, hogy fejem a deszka alatt volt, melyre a térdelők kezüket támasztják. Ő erre azt mondta, hogy álljak fel. Rögtön engedelmeskedtem, felemelkedtem és arccal a rács felé fordulva végeztem el gyónásomat.

Egyik nyári estén apjával sétált. Az égen ott ragyogott az Orion csillagkép, mely kis képzelőerővel egy T betűhöz hasonlítható, mely a Teréz szó kezdőbetűje.

— Nézd, apám, nevem fel van írva az égre! — kiáltotta lelkesülten Teréz.

A szentek gyermekkorukban elragadóan gyermekdedek tudnak lenni. Avilai Terézről beszélik, hogy hétéves korában Rodrigó bátyjával megszökött hazulról, mert mindenáron vértanú akart lenni. Elhatározták, hogy a mórok földjére mennek, hogy ott levágassák a fe-

jüket. De még a városfalakon sem mászhattak át, mert szüleik észrevették és szépen hazavitték őket. A vértanújelöltek, akiket fülüknel fogva vezettek haza, elég szánalmas látványt nyújtottak. Avilai Teréz kárpótlásul remetelakot akart építeni a kert végén maga és bátyja részére. Szerencsétlenségére, mert nem volt építésztehetség. Legalább is akkor nem. Később harminckét kolostort alapított és épített. De a gyermekkori remetelak rosszul sikerült. Összeomlott.

Amint Avilai Teréznek voltak gyermekkori kalandjai, Lisieuxi Teréz sem szűkölködött bennük. Egyik nap unokatestvérével, Guérin Máriával sétált és elmondotta neki, hogy szeretné megtartani a kolostori nyelven „szemek szerénységének” nevezett szabályokat. Guérin Mária sem akart kevesebb érdemet szerezni, ugyanezt az elhatározást tette. A közelben egy fűszeres szebbnél-szebb áruit kirakta üzlete elé a járdáig. Nos, ki lehet találni a folytatását. A becsukott szemmel haladó gyermekek a ládákat felborították és közéjük estek. A fűszeres, aki a „szemek szerénységéhez” mitsem értett, járatosabb lévén az

édességek, mint a misztika terén, jogos haragra gerjedt. A két unokatestvér most már szaladt, amerre tágranyitott szemük látott.

Napfoltok.

Kis Teréznek voltak hibái és tökéletlenségei. Majdnem kísértésbe esünk, hogy így kiáltsunk fel: annál jobb! Ezek a hibák, melyek különben is csekélyek, szentünket követhetővé, emberivé, igazivá teszik.

Ismerte az önfejűséget, amint azt anyja levele is tanúsítja: Ha azt mondja, hogy nem, senki sem tudja engedelmesre szorítani, bezárhatnók akár egy napra is a pincébe és nem tudnók rávenni, hogy az igent kiejtse, inkább ott is aludnék a pincében.

De gondoljunk arra is, hogy e korban a kicsi Teréz még hároméves sem volt, és hogy később hősiesen jóra fordítja ezt a makacsságot.

— Volt még egy hibám, — írja Teréz — melyről anyám nem beszél leveleiben. Ez pedig a nagy önszeretet. Ime, két példa. Anyám meg akarta tudni, hogy meddig megy el gőgöm és így szólt

hozzám mosolyogva: — Kis Terézem, ha megcsókolod a földet, kapsz tőlem egy sous-t. A sous számomra vagyont jelentett. Hogy elnyerjem, nem is kellett „nagyágomat megalázni”, hiszen kis teremtem nemigen magaslott ki a földből. De büszkeségem fellázadt, és kihúзва magam, így feleltem anyámnak: — Kis anyám, inkább nem kell a sous!

Más alkalommal ismerősökhöz készültünk vidékre. Anyám mondta Máriának, hogy a legszebb ruhámat adja rám, de ne hagyja karjaimat meztelenül. Én szót sem szoltam és a korombeli gyermekek közömbösségét mutattam; de belül lázadoztam és magamban hajtogattam: Mennyivel helyesebb volnék fedetlen karokkal! Bizonyos vagyok benne, hogy hasonló adottságokkal vallástalan szülők keze alatt nagyon gonosszá váltam volna és talán el sem kerültem volna örök vesztemet.

A kis Teréz igen érzékeny volt. Nagy érzékenységem valóban elviselhetetlenné tett; minden rábeszélés hiábavaló volt, nem tudtam leszokni erről a csúnya hibáról — írja önmagáról.

A szentek alázatosságával később is

hangsúlyozza és ismétli: szörnyű érzékenységem, túlságos érzékenységem.

Esténként Paula fektette le. Ilyenkor változatlanul mindig azt kérdezte: — Ugye, jó voltam ma? A válasz mindig csak igen volt; különben az egész éjszakát sírásban töltöttem volna. Különben is ez a szokása megvolt ebben az időben: sokat sírt, és erre elég volt a legkisebb ok is... Ha valakinek akaratlanul fájdalmat okozott, a helyett, hogy túltette volna magát rajta, a végtelenségig gyötörte magát miatta. Amikor vigasztalódni kezdett hibája miatt, akkor meg azért sírt, mert az imént sírt.

Teréznek oly gyengéden érző szíve volt, hogy ha nem vigyáz, könnyen veszélyekbe rohan.

Néha kis kacérságot is elárult. Már hallottuk sajnálkozó felkiáltását: Fedetlen karokkal mennyivel helyesebb lettem volna! Ime, a másik eset: Ebben az évben a szünidőben két hétig a tengerre mentünk. Jóságos nagynéném, aki anyjukként szerette a Buissonnetsből való kislányokat, minden lehető szórakozást megszerezett nekik: csacsira ülhettek, halászhattak stb. Még öltözködés

dolgában is elkényeztetett minket. Emlékszem, egy nap égszínkék szalagot adott. Tizenkét évem ellenére is oly gyermek voltam még, hogy örültem, mikor hajamba szép szalagot fűzhettem. Utána annyi aggályom támadt, hogy még Trouville-ban meggyóntam ezt a gyerekes örömet, mely bűnnek tűnt fel.

Ha a strandok közönsége csak ezt a „bűnt” róhatná fel magának!

Az otthon.

Menjünk kissé vissza az időben.

Teréz gyermekkorának első részét Alençon-ban töltötte.

Martin úr 1877. novemberében felesége halála után az elárvult családdal Lisieux-ben telepedett le, ahol a gyermekek nagynénjük és nagybátyjuk, a Guérin-házaspár felügyelete alatt lehettek. Teréz még ötéves sem volt akkor. Gyerekek szeretik a változatosságot, mindent, ami kiragadja őket a megszokottságból, — írja Teréz — így én is örömmel költöztem Lisieux-be. Emlékszem az utazásra, megérkezésünkre, a nagybácsimnál töltött estére. Még most is látom kis unokatestvéreimet, Jánost

és Máriát, amint várnak minket anyjukkal házuk küszöbén.

A Martin-család a Buissonnets-ban telepedett le, amint azt Guérin úr ajánlotta. A ház most jobbról is szabadon áll, és ott is kijáráttal látták el a zarándokok miatt, egyszerű és bájos. Se nem kunyhó, se nem palota.

A kertben ma márványból van megörökítve a jelenet, mikor Teréz engedélyt kér atyjától, hogy beléphessen a Kármelbe. A kicsi kedveskedve sürgeti atyját. De nem is kellett itt a ravaszság, hogy atyja beleegyezését elnyerje. Kétségkívül sajnálta, hogy elveszti kis királynőjét, de égfelé tekintő szemének kifejezése jól mutatja, hogy a „páratlan apa” most is, mint mindig, a természetfölötti szempontokat tartotta szem előtt.

Lépjük át a kedves, áldott ház küszöbét. Itt van a szoba, ma már kápolnává alakítva, ahol a tízéves Terézt a Szűz mosolya meggyógyította nagy betegségéből. A látogató ezután másik szobába lép, ebben ágy áll. Ebben az ágyban aludta Teréz angyali álmát. Elragadó egyszerűséggel raktak ide még néhány emléket: iskolásfüzeteit, táskáját; a

szerkezetet, amin számolni tanult, lepkehálóját, konyhaedényeit, babáját. A kis madarak kalitkája és a piros halak tartója most már üres; mellette fekszik néma fuvolája.

Mindez olyan kedves és Szent Teréznek annyi természetességet kölcsönöz!

Néhány évtizeddel ezelőtt a fuvolát még ajkához illesztette; becézte a babáját és használta ezeket a konyhaedényeket. Ha ma élne, ki tudja? Talán yoyo-ja és rádiója is volna. Több szent életében olvassuk, hogy ridegen, csaknem vadul megvetnek mindent, ami gyermekes. Szent Brúnót az október 6-i papi zsoltosma gyermekkorában úgy tünteti fel, mint aki elkerüli a korának megfelelő gyerekességeket. Teréz élő, az első benyomásra cselekvő kisleány, akinek játékszerei most is szemünk előtt fekszenek. Szórakozásai oly közel vannak hozzánk az időben! Kortársai látták őt mosolyogni, ugrálni és szaladni. A mi korunkból való. Az, aki életének tavaszán itthagyt minket, valóságban oly kevésbé távolodott még el tőlünk!

De tiszta és vidám gyermeksege nemcsak egyszerű játékokban telt el. Nyolc

és fél éves korában Teréz a bencés apácák nevelőintézetébe került. Rövid földi életének négy évét töltötte itt és a mintagyermek emlékét hagyta maga után. Több emlék maradt róla az intézetben: egyenruhájának öve, intézeti evőeszközei, díszek, a fogalmazásból kapott első díjak, Mária-gyermekének szalagja és érme, egy Krisztus-szobor, mely előtt Teréz zokogott, midőn a tanárnő a bocsánatos bűn rendetlenségét magyarázta.

3. A szenthegyen.

Hivatása!... Története számunkra leleplezés, melyből soha nem ismert, nem gyanított Teréz bukkan elő. A szőke leányka félénk tekintete és gyermeki bája mögött vasakarat rejtőzött.

Vágyak szárnyán.

Az atyai beleegyezés megszerzése nem volt nehéz. Azonban a Kármel igazgatója, Delatroette kanonok ellenvetést tett. Most, miután Terézt már szentté avatták, mikor már látjuk hivatásának érettségét, különösnek tűnik fel előt-

tünk ez az elutasító magatartás. De képzeljük magunkat Delatroette kanonok helyébe. Tizenöt éves gyermeket látott maga előtt. A Kármel sohasem válhat nevelőintézetté. Szigorúsága magábanvéve is elég ok arra, hogy kizárja a fiatalkorú jelöltek felvételét.

Az előljáró válasza határozott „nem” volt.

Ekkor a fiatal Teréz Bayeux püspökéhez, Hugonin-hoz fordult. Maga Teréz így örökíti meg ezt a tényt önéletrajzában: 1887 október 31-én reménykedő szívvel utaztam atyámmal Bayeux-be; de elfogódott voltam attól a gondolattól, hogy a püspök előtt fogok megjelenni. Életemben először mentem nővéreim nélkül valahova, és éppen egy püspökhöz! Mennyi erőfeszitésembe került, amíg féltékenységemet leküzdöttem. Szakadt az eső, mikor a püspöki palota elé értünk. Révérony helynök, aki a látogatás napját megállapította, igen kedvesnek, habár kissé meglepettnek mutatkozott. Mikor a könnyeket észrevette szememben, így szólt: — Nini, gyémántokat látok, de a püspök úrnak nem szabad ám megmutatni őket!

Nagy szalonokon haladtunk keresztül; kis hangyának éreztem magam és tündöttem, merjek-e beszélni... Három hatalmas karosszék állt a kandalló előtt, lobogott a tűz... Szinte belemerültem az óriási székbe, melyben négy, hozzám hasonló alak is kényelmesen elfért volna.

A püspök úr megkérdezte tőlem, hogy már régóta vágyódom-e a Kármelbe.

— Ó, igen! Már nagyon régóta!

— Lássuk csak, — szólt közbe nevetve Révérony helynök — hisz még tizenöt éve sincs a világon!

— Ez igaz, — feleltem én — de ebből nem sokat kell levonni; ugyanis már hároméves korom óta szeretném a jó Istennek szentelni magam.

A püspök nagyon jóságos volt, megígérte, hogy beszél a Kármel előljárójával, de megmondta, hogy ennél többet tenni nem tud, és hogy majd az időnek kell igazolni Teréz hivatásérzetének komolyságát. Így azután Lisieux-be kedvező válasz nélkül kellett visszafordulniuk.

Mit tett ekkor Teréz? Jelentkezett atyjával együtt a legközelebbi római za-

rándoklatra, hogy egyenesen a pápa elé terjessze ügyét. Szerencsétlenségére a zarándoklatot Révérony helynök vezette. A pápai kihallgatás előtt szigorúan megtiltotta neki, hogy a Szentatyát megszólítsa. Összeomlott hát terve!... E titkos vággyal indult Rómába és a püspök képviselője szigorú tilalmat adott. Van-e még joga cselekedni? E lelkiismereti kérdés elé állítva elhatározta, hogy egyházjogászok és teológusok hiányában, Céline-től kér tanácsot. Testvére egyenes és tiszta lelke úgy találta, hogy a megoldás nem is olyan nehéz. Révérony helynök nemet mondott, de a jó Isten azt mondja, hogy igen. Nem lehet-e egy feljebbvalótól magasabb feljebbvalóhoz folyamodni? Nohát akkor!... Egyházjogászok és teológusok nélkül is megoldották a fogas kérdést!

Pár perc multán már a pápa előtt térdeltem. Miután megcsókoltam papucsát, kezét nyujtotta felém. Ekkor ráemeltem könnyben úszó szememet és így könyörögtem:

— Szentséges Atyám, nagy kegyet kérek.

Annyira lehajolt hozzám, hogy arca

csaknem az enyémet érte; azt lehetett hinni, hogy mélyrenéző fekete szeme lelkem mélységébe akar behatolni.

— Szentséges Atyám, ismételtem meg szavaimat, jubileuma alkalmából engedje meg nekem, hogy tizenöt éves korom ellenére is beléphessek a Kármelbe!

Bayeux püspöki helytartója meglepődve és elégedetlenül szólt közbe:

— Szentatyám, ez a gyermek a Kármel életére vágyik, az előjárók most vizsgálják az ügyet.

— Nohát, gyermekem, tegye, amit a feljebbvalók mondanak.

Kezem összekulcsolva, térdenállva utolsó erőfeszítést tettem:

— Oh, Szentatyám, ha Ön igent mondana, mindenki beleegyeznék!

Komolyan nézett rám a pápa és minden szótagot külön hangsúlyozva így szólt:

— Jól van... Jól van... Ön be fog lépni a Kármelbe, ha a jó Isten úgy akarja.

Még beszélni akartam, mikor két űr felszólított, hogy álljak fel. Látva, hogy nem mozdulok, hanem összekulcsolt

kézzel térdelek tovább is a pápa előtt, Révérony tisztelendő segítségével fel-emeltek. Ekkor a Szentatya kezét szelíden csókra nyujtotta, majd megáldva engem, hosszan követett tekintetével.

A bölcs pápa nem akarta az ügyet eldönteni, amíg meg nem ismerte alaposan és főleg nem kívánt a zarándokok tömege előtt erről beszélni.

De, bár nem adott határozott engedélyt, válasza inkább kedvező volt és ébren tartotta Teréz lelkében a reményt: On be fog lépni a Kármelbe, ha a jó Isten úgy akarja.

Célba érve.

Igen, a jó Isten úgy akarta.

És 1888 április 9-én Teréz belépett a Kármelbe.

Reggel még utolsó pillantást vetett a Buissonnets-ra, gyermeksege bájos fészkére és elindult a Kármelbe... — Átöleltem enyéimet — írja — és letérdeltem atyám elé, hogy megkapjam áldását... Az angyalok bizonyára örültek a látványnak, amint az aggastyán élete tavaszán álló gyermekét felajánlja Istennek. Végül becsukódtak mögöttem a

Kármel kapui és a nővérek ölelése fogadott. Új családot, új anyát kaptam; nem kellett kételkednem, úgy mint a világban, önátadó gyöngédségükről.

Az örömbe azonban megpróbáltatások is vegyültek.

A kolostorban az ember szíve a kegyelem hatására még finomabb, még érzékenyebb lesz. Teréz szenvedett. A családtól elszakadás nehéz volt.

Ehhez járult még, hogy a félelmetes Delatroette nem változtatta meg kialakult véleményét. Teréz belépésekor a nyitott kapunál ezeket a lehűtő szavakat mondta beszéd helyett: Nos hát, Tisztelendő Anyák, énekelhetik a Te Deumot. Mint a püspök úr kiküldöttje, bemutatam önöknek ezt a tizenöt éves gyermeket, akinek belépését önök akarták. Kívánom, hogy ne csalja meg reményeiket, de hangsúlyozom, hogy ellenkező esetben önök viselnek minden felelősséget.

Ezen az ünnepnapon a hőmérő fagypontra szállott alá sok lélekben. Képzeljük el a jelenetet: az izgatott Teréz, a síró Martin úr, a megdöbbenet jelenlevők...

1889 január 10-én öltözött be Teréz.

A kis királynő alençoni csipkével díszített fehér bársonyruhába öltözött. Gazdag, szőke haja vállára omlott, a liliomok szűzies ékszerként díszítették alakját.

Életének új szakasza kezdődött. Ennek története már egybefonódik erényeinek vizsgálatával.

4. Útmenti források.

Életszentség! Annyira szétágazó fogalom, hogy nehéz tartalmát egyetlen szóba foglalni és sűríteni! Mégis úgy gondoljuk, hogy Teréz szentségét ezzel az egy szóval jellemezhetjük: evangéliumi.

A legtöbb szent bármilyen sok lelki könyvet olvasott is, élete végén csaknem kizárólag az evangéliumot forgatta. Az evangélium így szól a lelkekhez: Visszatértek hozzám! Én vagyok legelső megihletőtök, az istenadta tiszta forrás.

Mercier bíboros életének alkonyán így szólt egy szerzeteshez: Akarja látni aszkétikus könyvtáramat? Ime!... És ujjá az asztalra mutatott, melyen az

evangélium és Szent Pál levelei feküdtek.

Melyek voltak Szent Teréz kedves lelki könyvei?

Ségur: Piété et vie intérieure (Kegyesség és lelki élet).

Surin S. J.: Fondements de la vie spirituelle (A lelki élet alapjai).

Ezek mellett Avilai Szent Teréz munkái vagy méginkább Keresztes Szent János művei. Érdekes, hogy sokkal kevésbé állt közel lelkéhez Avilai Szent Teréz munkája, mint Keresztes Szent Jánosé... Teréz sokat tanulmányozta Keresztes Szent Jánost, aki legkedvesebb írója volt. Maga írta: Mennyi világosságot kaptam Keresztes Szent János munkáiból! Tizenhét és tizennyolc éves koromban nem is volt más szellemi táplálékom.

E néhány munkán kívül Teréz csaknem állandóan az evangéliummal foglalkozott és csaknem ugyanannyit a Krisztus követésével.

Krisztus követése. Gyakran mondjuk, hogy valamely könyvet annyira szeretünk, hogy könyv nélkül is el tudjuk mondani. Ez az állítás kétes erejű. Ha

kikérdeznének bennünket a munkák tartalmából, melyekről azt állítjuk, hogy könyv nélkül tudjuk, talán nagy csalódás érne minket!... De Szent Teréz esetében ez a próba meggyőző erejű volt. Nénje, hogy kötekedjék vele, néhány szót vetett oda a Krisztus követéséből és a fiatal Teréz emlékezetből végigmondta mindig a megfelelő fejezetet.

Tizennégy éves korából maradt ez az emléke: — Lelki életemet már régóta a Krisztus követése legtisztább lisztből készült kenyerével tápláltam. Ez volt az egyetlen könyv, melyből lelki hasznot merítettem, mivel a szent evangélium rejtett kincseit még nem fedeztem fel. A kis könyv sohasem hagyott el engem. A családban mulattak ezen; nagynéném gyakran találomra felütötte valahol és elmondatta velem könyv nélkül az illető fejezetet.

Az evangélium. Ismerjük XI. Pius 1925 május 17-én, a szenttéavatási mise alkalmával mondott beszédét: A hit tiszta tanítását bőségesen magába szívta a katekizmus tanulásakor; lelkiségét a Krisztus követése aranykönyvéből me-

ritette, a misztikát Keresztes Szent János írásaiból. Szívét és lelkét főleg a Szentírás állandó elmélkedésével táplálta.

Adjuk át a szót szentünknek: A lelki írók nem tudtak érdekelni. Most is így vagyok velük. Ha kinyitom akár a legszébb, legmeghatóbb könyvet is, szívem rögtön bezárul és én semmit sem értek abból, amit olvasok, lelkem képtelen az elmélkedésre.

Tehetetlenségemben a Szentírás és Krisztus követése jönnek segítségemre; ezek szolgálnak nekem rejtett, tiszta és biztos mannául. Különösen az evangélium segít imáimban; benne megtalálom mindazt, amire szegény kis lelkemnek szüksége van. Mindig újabb világosságot, elrejtett, titkos értelmet fedezek fel soraiban.

A következő fejezet is érdekes:

Néha, midőn valamely értekezést olvasok, ahol a tökéletesség ezer módon tárul szemünk elé, szegény kis lelkem hamar elfárad. Ilyenkor becsukom a tudós könyvet, mely fejemet nehezé teszi, szívemet pedig kiszárítja és előveszem a Szentírást. Akkor minden fényesnek tűnik előttem, egyetlen szó

végtelen távlatokat nyit meg lelkemben; a tökéletesség könnyen elérhetőnek látszik. Látom, hogy elegendő elismerni kicsinységünket és gyermekként Isten karjára hagyatkozni. A nagy lelkeknek, a fennkölt szellemeknek hagyom a szép könyveket, melyeket nem tudok megérteni és még kevésbbé tudok a gyakorlatba átültetni. Örvezdem annak, hogy kicsi vagyok.

Midőn egy könyvtárt látogat meg egyik testvérével, szokott vidámságával így kiált fel: — Kétségbe esném, ha ezt a sok könyvet mind elolvastam volna! Fejemet agyonterheltem volna, értékes időt vesztegettem volna el, míg így időmet egyszerűen arra használtam, hogy a jó Istent szeressem.

P. Petitot ehhez még hozzáfűzi: — Olyan kevés könyvet olvasott, amilyent csak lehetett... Másodrangú és közép-szerű írókkal nem töltötte idejét... Minden könyvnél jobban szerette az evangéliumot. Életének utolsó éveiben az Írás volt lelki életének fő és csaknem egyetlen tápláléka.

Egyetlen könyvbe foglalta össze a négy evangéliumot. Lisieux-ben üveg

ereklyetartóban őrzik ezt a kötetet, melybe azonfelül vérével írta be a Hiszekegyet, mikor a hit ellen kísértései támadtak.

Ezt a kötetet mindig szíve fölött őrizte.

De többet is tett ennél: szívébe zárta, élte.

II. GÁTAK ÉS GÁZLÓK.

Mindaz, amit eddig Teréz nővérről és életéről olvastunk, szép is, helyes is, de egyúttal követhető is. Mióta megjelent önéletrajza, sokan léptek lábanyomába. Talán nem mindegyik követte a helyes irányt. Követhető példakép vajmi sokszor csak lelkesítő és megcsodált eszmény marad a földi lét keretei között.

Igy azután a tisztelők és rajongók hatalmas táborával szembenállt a fejcsóválók és elfogult aggodalmaskodók csoportja. E két arcvonalt eleinte egymás mellett menetelt, de később gyakran szembe is került egymással. Kétségtelenül elhangzott, írásba is foglalt és kinyomtatott támadásokról tudunk. Nem térünk ki a mindent tagadók kegyetlen huszárvágásaira, nem törődünk a gúnyolódók arcfintorával, csak azokra és ellenérveikre terjeszkedik ki vizsgálódásunk, akik a jó és jobb látszata alatt intézték kifogásaikat Teréz élete, iránya, hatása és tisztelete ellen. Valóságos

gátak és gázlók támadtak mindenütt az előrehaladás útjában.

Azért is jó kitérnünk a ma már nagyrészt elnémult, tehát történelmi vádakra, mert így határozottabb színekben, élő vonásokban bontakozik ki előttünk Teréz küldetése korunk életében. A tagadás dőfései sokszor többet használnak, mint az elismerés simogatása.

Sokan emberi fogásokat vagy nagyon is világi számítást szimatoltak Teréz nővér tiszteletének terjesztői között, ma már látjuk, hogy alaptalannak bizonyult félelmük.

1. Mi jó származhat Lisleux-ből?

Már régen elhangzott az Úr Krisztussal kapcsolatban a melleszkedő kérdés: Ugyan, mi jó származhat Názáretből? — Mi jól tudjuk!

Ugyanígy történt az elhamarkodott ítélet kiröpítése Lisleux-vel szemben. Nem volt itt szó az új Szent hírének világgákürtöléséről, még kevésbé ordító reklámról avagy üzleti fogásokkal dolgozó nyerészkedésről. A vádlók mégis azzal állottak elő, hogy nagyon

költői a kifejezés: rózsaesőt hullatni; de az már valósabb és hasznosabb, ami utána következik: az aranyeső is gurul. Az alaptalan gyanúsítások, közönséges támadások és megfontolatlan bírálatok, ha igazak lettek volna, akkor sem csorbítják vagy csorbíthatják Teréz nővér érdemeit. De nem voltak igazak!

Csalárd vádak! Amily könnyű volt elindításuk, épp olyan nehéz visszautasításuk. Mert a nyilvánosság szeme elé tárhatták-e a Lisieux-be érkezett csekkeket, meghívhatták-e a kíváncsiakat, hogy személyesen vizsgálják felül a könyvelést és őrizték ellen a Kármel pénztárát?

Ez a kolostor ismeri feladatát és kötelességét, a kánonjogi előírásokat és a zsinati Szent Kongregáció határozatát. Ez a határozat különösen a zarándokhelyekre céloz, és mivel még a látszatát is el akarja kerülni a kereskedésnek a lelki dolgokkal, megtiltja, hogy ujságokban és folyóiratokban bármilyen kapcsolatba hozzák a felajánlott alamizsnákat a kapott kegyelmekkel. Ez utóbbit amúgy is csak a legnagyobb körül-

tekintéssel lehet igazolni és megerősíteni.

A zarándokhelyeken, mint mindenütt a földön, előfordulhat itt-ott bizonyos fajta kizsákmányolás. A vendéglős, árus, gépkocsivezető néha visszaél a helyzettel. De hogy példát mondjunk, ha a Lourdes-i zarándok észrevenné, hogy túlságosan drágán fizette meg a szobáját, a vásárolt szobrocskákat, érmeket, arra vezetne ez nála, hogy kevésbbé szeresse a Szent Szűzet? A Szeplőtelenül Fogantatott szeplőtelen marad!

A szállodások és kereskedők kíméletlensége, sajnos, csaknem kikerülhetetlen a nagyforgalmú gócpontokban. Természetes, hogy ennek nem kellene így lennie, és ezt mindenki érzi; de végül is a haszon mohó étvágya oly soká fog fennállani, mint a többi szenvedélyek. Az emberi kicsinyességek és gyengeségek nem vetnek árnyékot a kultusz nagyságára.

Mikor a lisieux-i bazilika építéséről volt szó, elhangzott a nagyképű kérdés: Minek összeszedni annyi milliót a lisieux-i Szent Teréz tiszteletére építendő bazilikára, amikor ezt a pénzt nagysze-

rűen fel lehet használni szemináriumok, missziók és jóléti intézmények céljaira?

Vajjon az adakozók ugyanannyit ajánlottak volna fel, ha a pénzt más vállalkozások számára kérik? Amikor a bazilika céljára adakoztak, egyéb jó szándéokra talán még sokkal kevesebbet adtak volna.

A lisieux-i zárda tapintatos nagylelkűsége nem hozta nyilvánosságra, hogy a kapott összegek egy részét — a felettesek engedélye és az adományozók szándéka szerint — egyetemes katolikus célokra fordítják a Szent Teréz tiszteletére épülő bazilikán túl is. Az általános katolikus ügyek is csak vesztenének vele, ha többé nem küldenének adományokat Lisieux-be, mert ezzel a jótettnek gazdagon zuhogó forrása száradna ki.

Azok, akik az azóta felépített bazilikát sürgősségtelennek ítélték és gyakorlatiasak akartak lenni, nézzék kicsit felülről a dolgokat. A világ lelkiségének egyik központja nekik semmi? Ki mérhetné meg Róma, Jeruzsálem, Lourdes és Lisieux befolyásának nagyságát a katolikus életre? Nem kell-e mindent meg-

tennünk, hogy biztosítsuk az ilyen központok sugárzó hatását és ragyogását?

Egyesek megbotránkoztak, mikor megpillantották Szent Teréznek a jelenlegi kápolnában álló festett márványszobrát, valóban pompás ruhában és márványrózsákkal felékesítve. Egyik zarándok így kiáltott fel: — Mennyire visszataszító ily fényűzést látni a Kármelben kármelita apáca tiszteletére! A megbotránkozott úrnak ezt felelhetnők: — Bocsánat, ez a fényűzés nem a Kármelben és nem egy kármelitáért, apácáért van!

Nem a Kármelben van: a kérdéses hely a nyilvános kápolna egyik része. Az odahelyezett rácson át a látogatók mindent megnézhetnek és látnak. Értük van itt a művészet és gazdagság. Egészen más volna a helyzet, ha a bőség a kármeliták celláiba is behatolna. Azonban ott mindebből nem látunk semmit, a kármeliták sivár szobái megőrzik a szegénységet, a Kármelek ragyogó nyomorát.

És a fényűzés nem is a kármelitáért van, hanem a kiválasztottért. A Kármelben egykor volt, most már az égben van. Különben is a szentek tiszteletére Róma

maga adja a ragyogó ünnepek, kivilágítások példáját a szenttéavatások alkalmával. A fürge nyelvek azt állítják, az egyes rendeknek nagyon gazdagoknak kell lenniök, hogy megengedhessék maguknak, hogy új szentjük legyen. Egyik tréfás kedvű rendfőnök mondta egyszer szerzeteseinek: Életetek legyen példás. De kérlek, ne legyetek oltárra emelt szentekké, mert különben tönkre megyünk!...

Végül XI. Pius személyesen áldozott tiszta aranyat a Szent kultuszának. Vico bíborossal, mikor az mint követ másodszor utazott Lisieuxbe, aranyrózsát küldött. Ezt a rózsát, melyet a pápa adományozott és áldott meg, a bíboros 1925 szeptember 30-án a fentemlített márványszobor kezébe helyezte.

A kármelita apácának szigorúan tilos idegenek előtt arcát mutatnia a látogatások alatt, kivéve akkor, ha csak a családtagok vannak jelen. Fátyol van a rácson és fátyol borítja az arcot is. És íme, a lisieux-i fényképészek levették a szentet?! A fényképeket valójában legtöbbször Céline készítette a kolostor belsejében, sokszor az egész szerzetesi

közösség is szerepelt rajtuk, nemcsak egyedül Teréz. Azonkívül csak Teréz halála után terjedtek el ezek a fényképek. Ugyanazt ismételjük itt is, amit a kápolna fényes berendezéséről mondtunk: nem a kármelitáról van itt szó, hanem valakiről, aki egykor kármelita volt és aki most a szentek tiszteletét érdemli.

Mindezek után fennáll az arckép hasonlatosságának kérdése. Nem szépítik-e a fiatal kármelita vonásait?

Meg kell különböztetnünk kétféle képet. Egyesek bizonyíthatóan retusálva vannak. A fátyol olyan lágy redőkben omlik, a szemeknek annyira mesterkéltné a kifejezése és az ajak olyan piros, hogy az ember önkénytelenül azt mondja: Ime, a hatásvadászó nagyvilági hölgy! Egy színésznő!

A fantasztikus képek mellett vannak élethű ábrázolások is, melyek hasonlatosságát tagadni oktalan volna. Idézzük itt Bayeux és Lisieux püspökének 1915 szeptember 8-i sorait. E szöveg a „Semaine religieuse de Bayeux et Lisieux” című lapban jelent meg 1915 szeptember 12-én:

„Bírálatok láttak napvilágot az önéletrajzban közölt arckép valódiságát illetően. Többek véleménye szerint e képek képzeletből születtek. Mivel e vélemény elterjedőben van, jónak láttuk, hogy beható vizsgálatot indítsunk a szóbanforgó képek eredete és értéke felől.

A lisieux-i Kármelben végzett vizsgálatunk eredményeképpen megállapítottuk, hogy a szerzetesi közösség levéltárában tizenkét, tizenöt, az apácákat, köztük Kis Terézt ábrázoló fényképmásolat van. Ezek a kolostor belső ünnepei alkalmával készültek, különösen 1895—96—97-ben, tehát a Szent életének utolsó éveiben.

Egyik képpel a másikat összehasonlítva és ellenőrizve, a következő eredményre jutunk:

1. Megtörtént, hogy a nővér a felvétel pillanatában nem őrizte meg vonásainak természetes nyugodtságát: ezért a vizsgált képek egyike, habár, mint a többi, ez sincs átjavítva, nem adja a várt hasonlóságot.

2. Az önéletrajz címlapján közölt mellkép az előbb említett fényképek legjel-

lemzőbb vonásaiból lelkiismeretesen és nagy gonddal összeállított ábrázolás.

Mindezek alapján Isten szolgálójának azt a képét valódinak és hitelesnek ismerjük el, mely őt 23 éves korában ábrázolja. A többi kép értékét ehhez viszonyítva kell megítélni. Lisieux, 1915 szeptember 8. Tamás, Bayeux és Lisieux püspöke."

Az egyházmegyei közlöny ehhez még hozzáfűzi: A kortársak szavai szerint a lisieux-i Kármel által kiadott többi kép is hűségesen tükrözi a Szent vonásait, csak az arckifejezés más. Különösen figyelemreméltó az az arckép, mely a Szentet rózsával borított feszülettel ábrázolja.

2. Pergőtűzben.

Testi szépsége?

Ez az ellenvetés az előzőkhöz kapcsolódik. Azt állítják egyesek, hogy a Gyermek Jézusról nevezett Szent Teréznek üdesége, fiatalsága miatt volt ilyen „sikere”, és hogy csúnya vagy egyszerűen idősebb egyén nem tudta volna így magával ragadni a szíveket.

Ha a nyers vádat a maga nem helyénvaló és kellemetlen nyíltságában akarók olvasóink elé tárni, ezt kellene mondanunk: Lisieuxi Szent Teréz az Egyházban a szépségverseny első díjának nyertese.

Sokan megbotránkoznak az ilyen kijelentéseken. De ellenfeleink elismerik, hogy nem enyhítjük semmivel sem gondolataik életét. Ismerjük el, hogy Isten gazdagon ajándékozta meg Terézt, midőn neki az erkölcsi szépség mellett előnyös külsőt is adott. Hol van az megírva, hogy az erény csak csúnya külsőben lakozhat, hogy a kolostorokban csak a rútak találnak menedéket és hogy Urunknak be kell érnie a jelentéktelennel vagy öregekkel? Neki jók a hervadt virágok is!?... Teréz példája, szerencsére, meghazudtolja ezeket az előítéleteket.

Mint kisgyermek, egyszer éppen különórát vesz, amikor látogatók érkeznek. Suttogva kérdik, hogy ki ez a „feltűnően bájos” gyermek. Azt gondolják, hogy ő nem hallotta meg. Ám ő teljesen megértette a halk szavakat, és később kedves nyíltsággal vallja be, hogy ez a

megjegyzés nagyon hízelgett neki... Jobban szeretjük a bókot hallani, mint az ellenkezőjét. Mutassatok nekem fiatal leányt, aki nem örül, ha bájosnak találják!

Teréz belép a Kármelbe. De ez nem ok arra, hogy minden szépséget a falakon kívül hagyjon. Idézzük itt az életrajzíró Mgr. Laveille-t, mert ebben a kényes kérdésben okos lesz egy idős főpap tekintélyére hivatkozni. A Szent erényeiről írva hozzáfűzi: Mindezek a természet ajándékaihoz csatlakozva, külső bájt kölcsönöztek neki.

Néhány szó azoknak, akik Szent Teréz külsejét is ismerni kívánják: Magas-termetű volt. Haja szőke, szeme mélykék, szemöldöke finom metszésű és egyenes, szája kicsi, vonásai bájosak és szabályosak. Liliomfínomságú és fehér arca arányos metszésű, szeretetreméltó vidámság és égi béke honolt rajta mindig. Végül járása méltóságteljes volt, ugyanakkor egyszerű és keresetlenül bájos.

Élete végéig van benne valami vonzó. Tehát gyermekkorától haláláig birtoká-

ban volt a magával ragadó és magához vonzó külső bájnak.

De egyszerre három okból is nevetséges „sikerről” beszélni:

Teréz halott! Halott 1897 óta. És Isten Teréz esetében nem engedte azt a csodát, hogy épségben maradjon teste. Már az első kiföldelés alkalmával is csak csontokat találtak. Nos, az ember vonzódnak élő szépségben ragyogó személyhez, de nem lesz szerelmes senki egy csontvázba... Közel 50 éve porladó holttest feltárása senkit sem indít szerelemmel

Szépség és szépség között óriási különbség van. A nagyvilági nő szépsége csak fizikai lehet, és sokszor kihívó és érzéki. Milyen nagy itt a különbség! Szent Teréz képén leginkább szemének tisztasága, szűzies, égi arckifejezése hat meg. Itt nincs semmi zavaró. Lelki szépség van itt, vagy ha úgy tetszik, természetes szépség, de ezt áthatja, megneimesíti a felsőbbrendű lelki összhang. A Szent Szűzet is szépnek mutatják képei, de ez a szépség sohasem földi. Ugyanez áll, persze, kisebb mértékben, Lisieuxi Szent Terézre is.

Miért ne mondjuk meg őszintén, amit gondolunk? Úgy érezzük, hogy a fiatal Szent tagadhatatlan báját Isten akarta, azért, hogy sokak szívét kezdetben ez is vonzza. De a vonzódásnak ez a faja csak az első lépcsőfok abban a lelki folyamatban, mely Istennek tiszta szeretetéig vezet.

Nem látjuk-e az evangéliumban is, hogy Jézus ismerve gyarlóságunkat, fokozatosan vezet minket előre fokról-fokra, és az emberi gondolkodásból indulva emel ki magasra? Gyógyított. Megszaporította a kenyeret, a halat. Az egészség, a táplálék magában véve anyagi dolog. A Mester kezében ez csak kiindulási pont volt. A végcél a valóságos és a lélekben élő hit. Éppígy, ha Szent Teréz tiszteletéről van szó, hasonló (természetesen aránylagos) megjegyzést tehetünk: A Gondviselés külső vonzóerőt is adott neki, hogy jobban segítse másokban a lelki felemelkedést. A láthatón át a láthatatlanig!

Érzelműség?

XI. Pius, aki annyira kedvelte Szent Terézt, sokszor kikelt az érzelműség

ellen, mely nem a Szent tisztelete, hanem a kultusznak eltévelyedése.

Értsük meg Lisieuxi Szent Terézt! Teréz nagy jellem volt!

Milyen nagy az a szív, mely e szavakat diktálja: Kármelitának lenni és a veletek való egységen keresztül a lelkek anyjává válni, kellene, hogy ez elég legyen számomra. Mégis, én más hivatásokat is érzek magamban; magamban érzem a harcosok, papok, apostolok, egyházatyák, vértanúk hivatását. Szeretném véghezvinni a leghősiesebb tetteket; magamban érzem egy keresztesvitéz bátorságát; szeretnék a harctéren az Egyház védelmében elesni... Szeretném bejárni a földet, hirdetni nevedet, és a hűtlen földre dicsőséges keresztedet ültetni, én Szerelmesem! De egyetlen küldetés nekem nem elég! Szeretném egyszerre hirdetni az evangéliumot, a világ minden részében, a legeldugottabb kis szigetig. Szeretnék hithirdető lenni, de nemcsak néhány évig, hanem szerettem volna az lenni a világ teremtése óta és szeretnék az maradni az idők végezetéig. És mindenekfölött vágyom a vértanúságra! Vértanúság! Ez

ifjúságom álma; álom, mely velem növekedett a Kármel kis cellájában. És a kinszenvedésnek nemcsak egy fajára vágyom; valamennyi együtt kellene ahhoz, hogy engem kielégítsen.

Szent Teréz szerette a rózsát, de ez nem jelenti azt, hogy lelkiisége érzelgős volt. Az ő rózsái a keresztet fonták körül.

Meghazudtolni látszik a híres mondat: Virággal telehintett út nem vezet a dicsőségbe. De gondoljunk arra, hogy az ő virágai az áldozat kis virágai voltak.

Azok a fiatal lányok, akik azért akarnak belépni a Kármelbe, mert látták a mosolygó, virágot hintő és verseket író apácának elragadó képét, nem rendelkeznek komoly hivatásérzettel. A Kármel egyébből is áll, mint mosolyból, virágból és versekből!...

Túlzások.

Vitathatatlan, hogy előfordulnak. És éppen az ilyen szélsőségek a legalkalmasabbak arra, hogy nevetségessé tegyék a kiválasztottat.

A szentek és nagyok tragédiája, hogy mindig akad néhány ügyetlen cso-

dálójuk. Éppen Lisieuxi Szent Teréz iránt érzett szeretetünk tiltakozik több ilyen együgyűség és túlzás ellen.

Ime, néhány példa:

Reklám: Prospektusokat csinálnak, amelyekben a Szentről elnevezett élelmicikkek, sütemények szerepelnek! Ajánlanak Teréz-likőrt! Borzalom! Üzleti fogás!

Irodalom. Egy francia kitűnő folyóiratban szó volt Szent Terézről és az ő „isteni” írásairól. No igen, tudjuk, hogy ez a kifejezés ujságírói felületesség és beszédmód is lehet. A hősszerelmesek is sutto gják egymásnak: Imádlak! Ez érzelgősség! Nem tűrhető egy szenttel kapcsolatban az ilyen kifejezés, mivel ez teológiai tévedés és könnyen megtévesztheti az egyszerű lelkeket.

Magának a Szent Szűznek, aki pedig az isteni Gyermeke t nevelte, sincsen isteni természete. Ha Isten anyja nem isteni, Lisieuxi Szent Teréz még kevésbbé az.

„Jámborság”. Láttátok a templomokban ezt a különös látványt? A szentség-házban őrzött Oltáriszentség előtt elhaladnak egyesek és csupán bizonytalan

térdhajtást végezve, máris szaladnak Szent Teréz szobra elé. A fiatal Szent előtt számos gyertya ég és a látogató elragadtatott pózokban „imádkozik”.

Ez a viselkedés a külső szemlélőben könnyen azt a benyomást kelti, hogy sokan Szent Terézt jobban tisztelik, mint az Úr Jézust. Gondoljunk arra, hogy az Oltáriszentségben Isten van jelen közöttünk és ő előbbrevaló minden szentjénél.

Ez a fentemlített túlzás természetesen nem általános. Sőt, ha meg is történik az ilyen kilengés, a Szent ügyesen el tudja vezetni látogatóit a gyóntatószékig és oda irányítja őket az oltárszekrényhez. Ez gyakran előfordul a lisieux-i kápolnában és másutt is, ahol félkeresztények és hitetlenek sietnek az ereklyetartó elé, de ott a kegyelem megvilágosítja őket, és nem hagyják el a kápolnát, míg a pap lába elé nem borultak, és őszinte bűnvallomás után meg nem kapták a feloldozást.

A Szent magához vonz és azután Isten felé irányít. Szent Teréz odasúgja e látogatóknak: Szórakozottak vagytok...

Elfelejtettétek köszönteni a Mestert, akinek én csak kis szolgálója vagyok.

Csodák. Legyünk óvatosak, mikor tagadni akarjuk őket, de akkor is, ha bizonyítjuk megtörténtüket. Lisieuxi Szent Teréz annyi bebizonyított nagyszerű csodát tett már, hogy könnyen vitatható vagy komolytalan csodákat is tulajdonítanak neki.

Egy hölgy azt állította, hogy Szentünk már két év óta állandóan erős illatú rózsaszirmokat rejt el szekrényébe. Egy Szentnek egyéb dolga sincs, mint hogy rózsaszirmokat csempésszen a hölgy fehérneműi közé?

Egyik pap nagyon tisztelte Lisieuxi Szent Terézt. Egyszer gyalogosan hazatérőben volt fáradságos útjából és így imádkozott: Kis Terézke, én annyit prédikálok rólad. Légy kegyes hozzám, hiszen már lépni sem tudok a fáradságtól! Ebben a pillanatban autó állt meg mellette és a benne ülő úr megkérdi tőle, megtisztelné-e azzal, hogy igénybeveszi a kocsiját... A plébános csendben tovább fohászkodott: Terézke, ez te vagy! De következetesnek kell lenned. Inkább ne is kezdted volna, mint most

abbahagyd jótetteidet. Mert íme, a te szegény plébánosod éhes. Ugyanabban a percben így szól a gépkocsit vezető úr: — Bocsásson meg, ha tapintatlan vagyok, de ebédelt-e már? Fogadja el meghívásomat! És a plébános folytatja imáját: Kis Teréz, köszönöm! Valóban megérdemled jó hírnevedet. De engeddd megjegyeznem, hogy ha a pásztor ebédelt is, az még nem segít egyházközségén. Nincs pénzem!... Sajnos, minden plébánosnak koldusnak is kell lennie, és ez cseppet sem vigasztaló!... Tehát ha megtennéd... Az imát a vezető szavai szakítják meg: — Kétezer frankot szántam jótékonycélra. Kérem, nem szabadítana meg tőle?

A plébános bizonyára nem találta ki ezeket a tényeket, de jól tudjuk, hogy még a legjobb szándék is mennyire megszépítheti az eseményeket. Például: az elhaladó autó előtt lehet olyan mozdulatot tenni, ami azt fejezi ki: Vegyen fel, kérem! És ez megmagyarázhatja a meghívást. Talán a többi kívánságot is finoman érzékeltette, vagy csupán a szakadozott, elnyűtt reverenda és a sápadt arc is elég volt, és hatott a nélkül,

hogy Szentünknek onnan fönről kellett volna közbelépnie. Három egymásután következő „csoda” vagy majdnem csoda, lehetségesnek képzelhető el. Isten mindenható, és ha úgy tetszik, megsokszorozhatja a csodákat Szent Teréz kérésére. Megvan a joga, hogy száz csodát is tegyen egymásután. De a Gondviselés kevéssé szoktatott minket hozzá a csodajelek ilyen zuhatagához! Ne legyünk se kétkedők, se hiszékenyek. Elégtelenül bizonyított elbeszélés után az ember önkénytelenül a következő mondásra gondol: Mindez túlságosan szép ahhoz, hogy igaz legyen!

A Szent segítségének túlzása. Urunk ígéretet tett: KérjeteK és megadatik nektek. De az imameghallgatásnak több feltétele van és a tapasztalat azt mutatja, hogy egyes kérések legalább is nem azonnal találhatnak meghallgatásra. Ha ez igaz azokra az imákra vonatkozólag, melyeket magához Istenhez intézünk, méginkább áll a könyörgésekre, melyekkel egy, bármilyen hatalmas szenthez fordulunk. Különben is Szent Teréz segítségül hívása nem elég, ha a többi feltételt nem teljesítjük. Itt nem

szellemi patikával állunk szemben, melynek csodaszerei önmagukban és csálhatatlan módon segítenek.

Egyik kevésbbé okos és értelmes egyén, mikor szemére vetették, hogy nem hívott papot haldokló fivéréhez, mikor pedig az könnyen felvehette volna a nagybetegek szentségeit, így felelt: — Ez nem volt szükséges. Kis Szent Teréz ereklyéje nála volt. — Szent Teréz ereklyéi értékesek, de nem helyettesíthetik a bűnbánat, Eucharisztia és szent-kenet három szentségét.

A missziók védőszentje. Első percre megdöbbent jelentésének súlya.

A hithirdetők nem előőrsei, előretolt rohamcsapatai-e az Egyháznak?

Ezzel szemben a kármelita apáca kolostorának néhány négyzetméternyi területére bezárt fogoly.

És mégis, XI. Pius 1927 dec. 14-én Lisieuxi Szent Terézt minden misszió védőszentjének választotta, ugyanolyan címen, mint Xavier Szent Ferencet.

Mennyi a tanulság ebben az egy mondatban! A tevékenyek sokat köszönhetnek az imádkozóknak. A lelkek meghódítása nemcsak a külső munkákat,

hanem és főleg a termékenyítő imádságot tételezi fel. Ez a megjegyzés elegendő ahhoz, hogy igazolja a szemlélődő rendek társadalmi szerepét, hogy eszünkbe juttassa akár a legeldugottabb Kármelnek az egész világra kiterjedő hasznosságát.

Szentek lesznek a gyermekek között. Egyes piszkálódó lelkek azt állítják, hogy XI. Pius e szavai csodálatot idéztek elő a gyermekek szentsége iránt. Divatba jött „sürgetni” a gyermekek szenttéavatását: Anne de Guigné, Guy de Fontgalland, Mártika a példák.

De éppen e ponton van lényeges különbség: Mártika, Anne de Guigné és Guy de Fontgalland nincsenek szentté avatva. Ezzel szemben Szent Teréz esetében a kérdés be van fejezve. Róma beszélt. És milyen furcsa egyébként is az összehasonlítás! Guy 12 éves korában, Anne 11 éves korában halt meg, Mártika is kicsi volt. Tehát gyermekek voltak.

Lisieuxi Szent Teréz 24 évet és 9 hónapot élt. Fiatal leány volt tehát és a több mint kilenc éven át élt kármeli élet a maga lemondásaival nagyon megérelte őt az örök életre. Ha összehason-

lítást keresünk kor szempontjából, akkor igen jól össze lehet őt vetni Gonzága Szent Alajossal, aki 23 éves korban halt meg.

Amint a fiatalembereknek 23 éves védőszentjük van, úgy lehet a fiatal lányoknak is egy körülbelül hasonló korú védőszentjük.

Múló népszerűség! Isten dönt és a korok felmerülő szükségleteinek megfelelő ájtatosságokat terjeszt. Egyáltalában nem mutatkozik Szent Teréz tiszteletének gyengülése. Hogy ez „divathullám” volna, mint egyesek állítják, ahhoz túlságosan soká tart már.

Mi lesz a jövője Lisieuxi Szent Teréz tiszteletének? Mégegyszer hangsúlyozzuk, az, amit Isten akar. Mégis szabad talán azt mondanunk, hogy az a tisztelet mindig fenn fog állni, bármilyen legyen is a jövő helyzet, mert mindig megmaradnak azok a megható és ugyanakkor komoly okok, melyek e tiszteletet megmagyarázzák és fenntartják.

3. A vádlott.

Teréz alakja annyira kedves és rokon-szenves, hogy azt hinnők; minden személyes támadást lefegyverez.

És mégis, vannak ilyen támadások. Lássuk sorra a vádakat.

Hiúság. Lisieuxi Szent Teréz előre megmondta, milyen szerepe lesz a világon. Vajjon ezek a kijelentések nem a szellemi és lelki törtetés megnyilvánulásai-e?

De a rágalom semmivé foszlik, ha figyelmeztetjük a támadókat, hogy e szavak a halálos ágyon hangzottak el; Isten ez utolsó pillanatban gyakran világosítja meg szentjeit, hogy megvigasztalja őket; hogy az alázatosság igazság, és hogy maga a Szűzanya is így kiáltott fel: Nagy dolgokat cselekedett velem a Mindenható. Az a tény, hogy a csodákat a Szerzőnek, a Mindenhatónak tulajdonítja valaki, már magában véve is az alázatosság ismertetőjele.

De kitartanak e vádak mellett. A kármelita apáca megírta önéletrajzát.

Igen, ő megtette, de csupán engedelmességből a két egymásután következő főnökasszony, Jézusról nevezett Ágnes

anya és Gonzága Mária anya iránt. Mikor e rendelkezéseket megkapta, Teréz nem gondolt arra, hogy kéziratát egyszer majd kinyomatják. A rendeletet adók sem gondoltak erre, egyszerűen lelki jegyzeteket akartak kapni.

Részletezzük a fentieket kissé.

Egyik esti üdülés alkalmával Teréz gyermekkori emlékeit mesélte nővéreinek: Máriának (kiből a Szent Szívről nevezett Mária lett) és Paulinának (a rendben neve: Jézusról nevezett Ágnes anyja).

Mária így szólt Ágnes anyához, aki akkor főnöknő volt: El kellene rendelni, hogy mindezeket írja le. A rendelet elhangzott, de sem az, aki adta, sem, aki tanácsolta, nem gondoltak a nyilvánosságáhozatalra. A szenttéavatási pör alkalmával ezt ünnepélyesen is állították. Teréz két iskolafüzetet vett és így kezdte meg az írásait: Önnek, kedves Anyám, aki kétszeresen anyám, vallom meg életem történetét. Amikor rám bízta e feladatot, úgy éreztem, hogy az szétszórja szívemet: de azóta Jézus értésemre adta, hogy kedvesebb neki, ha egyszerűen engedelmeskedem.

Szabadidejében írta a kívánt sorokat. Írása finom, folyamatos és sohasem volt benne törlés, javítás. Segítette az írásban a Kármel tiszta és csendes légköre. Csaknem a földön ült, alacsony fapadkán, és a térdén írt; kis cellájának egy szögletébe húzódott a szalmazsákhoz közel. Egyszerűségében sohasem gondolta, hogy a világmindenségnek és az utóknak ír.

Az idő múlt. 1897-ben Teréz súlyosan beteg lett. Az önéletrajz befejezetlen volt. Ágnes anyja még 1895-ben mondta: — Irja meg számomra gyermekkorának emlékeit. — E mellett azonban hiányzott a folytatás: szerzetesélete, a lelki gyermekség útja sem került még leírásra.

Ágnes anyja nem volt többé főnöknő. Teréz betegségét látva, ez néhány hónappal a halála előtt történt, felkereste Gonzága Mária főnöknőt és kérte, hogy szólítsa fel Terézt munkájának befejezésére. A felszólítást már másnap megkapta a kis kármelita és munkájához körülbelül még újabb ötven oldalt fűzött. De milyen fáradsággal kellett megküzdenie! Az utolsó sorokat ceruzával

írta. Olyan nagy volt Teréz kimerültsége, hogy a tollat a tintába mártani is nagy erőfeszítést jelentett számára.

Teréz szépen írja le szerzetesi életét és különösen a nővérek között élő szeretetet. E részt Gonzága Mária anyának ajánlja:

Tisztelendő Anyám, tudtomra adta kívánságát, hogy fejezzem be énekemet az Úr irgalmáról. Nem akarok okoskodni, de nem tudom elfojtani nevetésemet, mikor ismét kezembe veszem a tollat, hogy elmeséljem az Őn által is jól ismert dolgokat; engedelmeskedem. Nem akarom keresni, hogy mi haszna lehet ennek a kéziratnak; bevallom, Anyám, hogy ha elégetné azt szemem láttára, akár olvasás nélkül, a legkisebb fájdalmat sem érezném.

Kérdezzük, vajjon szellemi vagy irodalmi kacérkodástól fűtött, önhitt teremtés írta e sorokat?

Ugyanilyen stílusú a másik részlet is. Kedves Anyám, érzem, hogy még inkább, mint máskor, nagyon ügyefogyottan fejeztem ki magam. Nem tudom, mi érdekelheti e zavaros gondolatok olvasásából. Végül is nem azért írok, hogy

irodalmi remekművet alkossak; ha unatatom Őnt ezzel az értekezésfajtaival a szeretetről, úgy legalább higgye el, hogy gyermeke tanúságot akart tenni jószándékáról.

Az utolsó fejezetet a Szent Szívről nevezett Mária nővérnek ajánlja, és abban a lelki gyermekség kis útját tárgyalja.

Az önéletrajz tehát három részből áll:

1. A Jézusról nevezett Ágnes anya kérésére írt első nyolc fejezet.

2. A következő főnöknő, Gonzága Mária anya, kérésére később készült IX. és X. fejezet.

3. A nővérének, Máriának ajánlott XI. fejezet.

A lisieux-i teljes kiadásnak még egy kiegészítő fejezete is van, melynek eredetét a könyv előszava magyarázza meg: A XII. fejezetet azok a kármelita apácák állították össze, akik Teréz erényeinek és szent halálának tanúi voltak.

A támadás még más fordulatot is vett: Lisieuxi Szent Teréz írásaiban nincs semmi tervszerűség.

Igazuk van. Mértani rendszeresség

nem található bennük. A fejezetekre osztást nagyrészt Madelaine Gottfried és a Jézusról nevezett Ágnes anyja végezte. Maga Szent Teréz is így szólt a IX. és X. fejezet megalkotása után: „Ezekben nincs semmi kapcsolat az előzőhöz. De bennük van az én gondolatom.” P. Petitot e szavakra vonatkozólag meg is jegyzi: „Igaz, hogy e két fejezet nincs több rendszerességgel, tervvel és összefüggéssel írva, mint a Krisztus követésének hasonló fejezetei.”

És amikor a fenti író kedves Szentünknek nem írásairól, hanem imamódjáról beszél, ezt mondja: „Szent Teréz sem nem vett át, sem nem teremtett — a szó szoros értelmében — különleges imamódot. Életrajzát, leveleit, költeményeit olvasva, egyetlen oldalt, egyetlen állítást sem találunk, mely valamiféle külön imamódra hivatkoznék.”

A bíráló erre így kiált fel: Mily szép rendet követ Aquinói Szent Tamás vagy Loyolai Szent Ignác. Mindkettő rendszereket állított fel, szigorú felosztásokat; Szent Ignác szerette a csoportosításokat: öt érzék... a lélek különböző te-

hetségei . . . első, második, harmadik előgyakorlat . . . stb.

Hogy elkerüljük a túlságosan megszire vezető vitákat, egyszerűen megjegyezzük, Szent Tamás, Szent Ignác mondja elsősorban, hogy követnünk kell a kegyelem külön sugallatait. Szent Ignác elismeri, hogy az embernek hallgatnia kell, mikor Isten beszél. Kell is, hogy Isten beszéljen! Azonban, ha Ő nem mond semmi különlegeset, komoly fegyelmet kell magunkra vennünk, mert különben a tapasztalat szerint könnyen hamis utakra tévedünk és képzeletünket követjük.

Nemrégén kért valaki útbaigazítást a lelki életre vonatkozóan. Megjött a válasz, olvashattuk: Szeretet! Szeretet! Szeretet!

Ez nem túlságosan pontos meghatározás, ugye?

A levél hozzátette: Hagyja magát a szeretet szárnyain röpíteni a magasba.

Nagyon szép! Jobbat nem is lehetne kérni és ajánlani! De szeretnők tudni, hogyan!?

Ha az Alpeseekben meg akarunk mászni egy csúcsot és megkérdezzük a

vezetőt, hogy milyen az út, nem elégedhetünk meg ilyenfajta válasszal: — Nem fontos! Magasság: 2000 méter. Nagyszerű kilátás. — Minderről mi nem kétkedtünk. De minket az érdekel, milyen az út, melyen haladnunk kell, hogy elérjük azt a pompás hegycsúcsot.

Kétségekívüli tény, hogy a lelki előhaladást csak biztos módszerrel munkálhatjuk.

— Dehát akkor, mondják egyesek, el kell hagynunk Szent Terézt, mert ő nem követett ilyen módszert.

— Tévednek. Isten maga vezette őt ezen az úton. Nem vezet az Úr minden lelket egyformán. Nem általánosíthatunk és helytelen okoskodás lenne így érvelni: Teréz nővér semmiféle módszert és rendszert nem követett, tehát a tökéletességre törekvő lelkek sincsenek hasonlóra utalva. Tehát végeszakad a lelki élet pedagógiájának, ezentúl a programm:

— Szeretet! Szeretet! Szeretet!

Helyes meglátás! De tessék végigjárni az utat. Akkor meglátjuk, hogy mily komoly és áldozatos feladatot vállaltunk

magunkra. Olyan módszerrel dolgozunk, mely teljesen evangéliumi.

Ha így kezdünk a lelki terület megtisztításához és egyengetéséhez, akkor szilárd épületet emelhetünk föléje.

Akkor nem fájó tövist ültetünk, hanem a szeretet rózsáját aratjuk és hintjük.

III. RÓZSAHINTÉS.

Kis Szent Teréz lelkiisége teljesen az evangéliumra épült fel. Tehát mindenkinek járható út.

Az Úr négy figyelmeztetése ragadta meg figyelmét, melyeket következetesen végigvezetett egész földi életében. Egyik a másikat feltételezte. Egyik a másikba láncszemként kapcsolódott. Az ilyen elvhű életnek nem is kell külön módszer és rendszer, mert maga az élet a módszer és rendszer.

Az Úr evangéliumi szavai a következők:

1. A nagy tanítás, a legfőbb és első parancs: Szeressük Istent és felebarátunkat!

2. Föld sója: áldozópapság tisztelete.

3. Ha nem lesztek, mint a kisdedek: A lelki gyermekség kis ösvénye.

4. Tagadja meg önmagát: A lemondás és önmegtagadás lelkülete.

Itt keressük Kis Szent Teréz rózsáit!

1. A szeretet zengő húrjain.

A nagy parancs.

Teréz jól tudta, hogy mi a hit és vallás veleje és sokat elmélkedett Keresztes Szent Jánosnak két mély gondolatán:

A legkisebb tiszta szeretetmegnyilvánulás hasznosabb az Egyházra nézve, mint az összes többi megmozdulás.

Életünk estéjén szeretetünk szerint ítélnék meg minket, nem szavaink szerint, nem a befutott kilométerek száma szerint... Szeretetünk szerint! Vagyis külső cselekedeteink szerint, hogy azokat mennyire hatja át a szeretet.

Szent Terézt tűzként emésztette az isteni szeretet. Unokanővérének, Guérin Máriának így írt 1894-ben: Keresed a módot, hogyan juthatnál el a tökéletességre? Csak egy eszközt tudok, és ez a szeretet.

Kijelentette, hogy úgy akarja szeretni Jézust, ahogyan még sohasem szerették. Ahogyan még sohasem szerették... Micsoda merészség! Húsz évszázad szentjei szerettek előtte és ő mindezeket felül akarja múlni.

— Mindenáron meg akarom szerezni Szent Ágnes dicsőségét; ha nem is vértanúságom, legalább szeretetem által — mondotta. — Már nincs egyéb vágyam, mint Jézust a végletekig szeretni.

A következő sorokat az önéletrajz végefelé találjuk. Ha az egyszerű lélekre szabad ezt a kifejezést használnunk, akkor ezek az igék Teréz végső akaratát alkotják:

„Jézus, én szerelmem! Végre megtaláltam hivatásomat! Hivatásom a szeretet! Megtaláltam helyemet az Egyház kebelén és ezt a helyet te adtad nekem, Istenem! Anyám, az Egyház szívében én leszek a szeretet.”

Az önéletrajzot ezek, a lírának legfenségesebb csúcsaira emelkedő szavak fejezik be:

Ige, Megváltóm, Te vagy a Sas, akit szívem szeret. Te vonsz magadhoz engem... Amíg csak akarod, szemem rád függesztem, azt akarom, hogy pillantásod megbűvöljön engem; szereteted zsákmánya szeretnék lenni. Remélem, hogy egy napon fel fogsz emelni engem. Elviszel szereteted tűzhelyéhez, és ott belemerítesz annak égő mélységébe,

hogy mindörökre boldog áldozatod lehessenek.

Jézus! bárcsak el tudnám mondani valamennyi kis léleknek végtelen elnézésedet! ... Könyörgök, fordítsd tekintetedet a kis lelkek millióira; kérlek téged, szereteted kis áldozataiból alkoss hadsereget a földön!

Elmondhatta magáról: Mindíg csak szeretetet adtam az Istennek... Nem bántam meg, hogy átadtam magam a szeretetnek.

Egy nővér az égről beszélt előtte. A Szent közbeszólt:

— Nem ez vonz engem...

— Hát micsoda?

— A szeretet! Szeretni, szeretve lenni és visszatérni a földre, hogy megszerettessük a Szeretetet.

Teréz halála előtt áll. Mikor az ápolónővér a beteg összekulcsolt kezét látja, így szólt hozzá:

— Mit csinál? Próbáljon aludni.

— Nem tudok, kedves nővér, túlságosan szenvedek! Így inkább imádkozom...

— És mit mond most Jézusnak?

— Semmit sem mondok neki, szere-
tem!

Utolsó szavai ezek voltak:

— Szeretem . . . Istenem, szeret . . . lek!

A szirmait lehullató Rózsa életének
utolsó illatárjával borította be isteni
Szerelmesét.

Legfőbb tanítás.

Ne gondoljuk, hogy Szent Teréz sze-
retete csupa felkiáltójelből, bizonytalan
és érzelmes túláradásból állt.

Szeretete átalakító hatású volt és cél-
jául azt tűzte ki, hogy mint gyakran
mondta, örömet szerezzen vele Jézusnak.
Ez a szeretet nagylelkű életet töltött be,
mely középponti indítója volt minden
megnyilvánulásának.

Vico bíboros írta: Nagyra becsülöm
a Szent Teréizről írt jeles munkát. Ko-
moly és módszeres elmeélel tárja elénk
lelki életének fő jellemvonását, az Isten-
szeretetet, mely alapja volt tökéletessé-
gének.

Gondoljunk arra is, hogy szeretete
állandó. Idézzük ezt a párbeszédet:

— Hogyan éri el, — kérdezte tőle

Mária nővér — hogy állandóan a jó Istenre gondol?

— Ó, hát az nem nehéz! Az ember úgys mindig arra gondol, akit szeret.

— Így hát ön állandóan Isten jelenlétébe helyezkedik?

— Igen! Azt hiszem, még sohasem múlt el három percem sem a nélkül, hogy ne gondoltam volna rá.

Vajjon elmondhatom-e magamról: Azt hiszem, még sohasem múlt el három percem a nélkül, hogy ne gondoltam volna Jézusra? Külső elfoglaltságok sem szolgálhatnak mentségünkre, mivel nekünk mindent általa, vele és benne kell végeznünk.

Szent Teréz Isten jelenlétében élt, könnyen sikerült neki az elmélkedés. Számunkra milyen áthághatatlan akadálnak tűnik fel az elmélkedő ima. Vajjon legfőbb okát nem abban kell-e keresnünk, hogy kevésbé vagyunk összeszedettek? Ha szívünk egész nap csak szétszóródik, szellemünk szertekalandozik, hogyan válhatunk meghatározott órában, szinte parancsszóra, hirtelen lelki emberekké?... Elmélyedő lelkeket nem lehet rögtönözve előállítani!

Fontoljuk meg P. Petitot megkapó sorait: „Vagy imádságban éli le valaki egész napját vagy sohasem imádkozik valójában.” Ezt a gondolatot így fejtegeti tovább: „Egyes lelkeknek legbűnösebb tévedése, hogy azt hiszik, jól lehet imádkozni vagy elmélkedni naponta félórán keresztül, mikor a nap többi részében egyáltalában nem gondolnak az Úrra, nem maradnak egyesülve vele. Valóban tapasztaljuk is, hogy ezek a lelkek nem képesek megszokni az elmélkedést és csakhamar abbahagyják azt... Hogy jól elmélkedjünk és jól imádkozunk, elmélkedő és imádkozó életet kell élnünk.

2. Lélekáradás.

Teréz sokat beszél a felebaráti szeretetről önéletrajza IX. és X. fejezetében. Ragadjunk ki néhány gondolatot.

Mindenkiért.

Teréz gondolatai: Sok kegyelmet kaptam ez évben. Közülük nem kevésre becsülöm azt, hogy megértettem a felebaráti szeretet elvét teljes nagyságában.

Sohasem hatoltam eddig Urunk e gondolatának mélységébe annyira, mint most. A második parancs hasonló az elsőhöz: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!...

Kerestem, hogyan szerette Jézus az Ő tanítványait; láttam, hogy nem tulajdonságaik miatt kedvelte őket, hiszen tudatlanok voltak, telve földies gondolatokkal. És mégis, barátainak, testvéreinek nevezi őket... Ráeszméltem most, hogy az igazi felebaráti szeretet abban áll, hogy felebarátunk minden hibáját elviseljük, hogy nem botránkozunk meg gyöngeségein, és örülünk legkisebb eredményének is.

Növelni szeretném magamban ezt a szeretetet. Ha a gonoszlélek szemem elé állítja egyik vagy másik testvérem hibáit, igyekszem jótulajdonságait észrevenni; arra gondolok, hogy ha láttam is őt egyszer vereséget szenvedni, ki tudja, hány rejtett győzelmet vitt véghez.

Természetes, hogy a Kármelben nem találunk ellenségre; de a rokonszenv mindig fennállhat. Úgy érezzük, hogy egyik vagy másik nővérhez jobban vonzódunk, és ugyanakkor hosszú kerülő-

utat teszünk, hogy egy másik testvérrel ne kelljen találkozunk. Jézus azt mondja nekem, hogy ezt a nővért is szeretnem kell. És nem elég szeretnem, be is kell azt bizonyítanom.

Boldogok vagyunk, ha örömet okozunk barátunknak; de nem ez a felebaráti szeretet, hiszen ezt a bűnösök is megteszik... Ha előzékenyen kérnek tőlünk valamit, semmibe sem kerül a kérés teljesítése. De ha kevésbé finom szavakat használnak, a lélek rögtön felázad, ha még nem szilárdult meg benne a valódi felebaráti szeretet. Ilyenkor ezer okot talál, hogy visszautasítsa a kérés teljesítését.

Nem elég, hogy teljesítsem a kéréseket; meg kell előznöm a kívánságokat; boldognak, megtisztelve kell éreznem magam, hogy szolgálatot tehetek, és örülnöm kell, ha elértem, hogy nekem ne tegyenek mások szolgálatot. Néha zavarban vagyok, mikor testvéreim egyes kéréseit vissza kell utasítanom. De... lehet ezt úgy tenni, hogy a visszautasítás is éppolyan kedves lesz, mint a teljesítés. Gondoljunk arra, hogy az isteni Mester azt mondja: Ne kerüljétek

ki azokat, akik kölcsönt akarnak venni tőletek. Nem azért kell szolgálatot tenem, hogy jónak lássam, sem annak reményében, hogy a lekötelezett nővér egyszer majd nekem tesz szolgálatot.

Mennyi lélektani finomság e néhány sorban!

Ez is a Szent gondolata: A legfontosabb teljes búcsú, melyet mindenki elnyerhet a szokásos feltételekkel, a felebaráti szeretet.

Mikor Madelaine Gottfried premontrei szerzetes megkérdezte tőle, hogy miért mosolyog állandóan, ezt felelte: Örömet akarok okozni testvéreimnek.

Lelki finomsága elragadó gondolatokra ihlette: Udülés alatt különösen sok alkalmat találhatunk erénygyakorlatra. Ha igazán akarjuk, hogy hasznunk legyen belőle, ne azzal a gondolattal menjünk oda, hogy felüdüljünk, hanem hogy a többieket felüdítsük. Nem fontos, hogy meggyőzzük testvéreinket tévedésükről, még ha tökéletesen igazunk van is, mivel mi nem vagyunk felelősek az ő viselkedésükért. Nem kell, hogy békebírók legyünk, elég, ha a béke angyalai maradunk.

Nézzük most a gyakorlatot. Ime: — Különösen a rejtett kis erénygyakorlatokat igyekeztem elsajátítani; szerettem elrakni a nővérek kinnfelejtett köpenyeit, és így ezer szolgálatot tehettem nekik. — Nem ragyogó cselekedetek, nem ékes áldozatok ezek. De mit kívánhatunk egyebet. Kármelben nem lehet vízbefülőkat kimenteni, sem kilométereket gyalogolni egy lélekért!...

Egyik nővér Teréz mellett olvasóját állandóan forgatta és csörgette. Teréz nem mutatott semmiféle türelmetlenséget. Érzékenységet elárulják mégis e sorok: — Nagyon finom fülem van; lehetetlen elmondani, mennyire kimerültem ettől a zajtól... Nyugodt maradtam, de néha elöntött a veriték... Akkor megpróbáltam szeretni azt a kis kellemetlen zörejt. A helyett, hogy megkiséreltem volna nem hallani, ami úgyis lehetetlen lett volna, erősen odafigyeltem, mintha csak valami elragadó hangversenyen ültem volna. Imádságom, mely nem volt nyugalmas, az lett, hogy felajánlottam ezt a hangversenyt Jézusnak.

Teréz nővér nagy beteg. Puhább lepedőt adnak neki kíméletből. És íme, a

Szent számára ez a kis tény is mély gondolatok előidézője. Teréz szerint ez a lepedő számára kinyilatkoztatás volt. Ilyen gonddal kell bánni a szenvedő lelekkel, még ha azok nagyon tökéletlenek is. Hányszor megbántjuk őket figyelmetlenségünkkel, tapintatlanságunkkal, gyöngédtelen bánásmódunkkal, mikor pedig gondoznunk és kímélnünk kellene őket. — Ha tovább élhetnék, ápolónő szeretnék lenni... A betegek közelében kellene állandón tartózkodni, hogy megkönnyítsük nekik a kérést, ha szolgálatunkat igénybe akarják venni — mondotta.

Elmondja, hogy mit tett a Szent Péter-ről nevezett nővérért:

— Tudtam, hogy milyen nehéz, sőt úgyszólván lehetetlen kielégíteni a szegény beteget. Mégsem akartam elmulasztani ilyen szép alkalmat. Felajánlottam tehát, hogy vezetni fogom... Vezetni kellett ugyanis övénel fogva a szegény nővért. Olyan kedvesen tettem ezt, ahogy csak tudtam. Ha rosszul lépett, rögtön azt hitte, hogy én tartom rosszul és hogy el fog esni. — Istenem, elesem! — sóhajtottá ilyenkor a beteg.

— Ön túlságosan gyorsan megy, össze fogom törni magam. — Ha ekkor óvatosabban kezdtem vezetni: — Siessen kissé, nem is érzem a kezét, nagyon elenged, el fogok esni. Ugye mondtam, hogy ön túlságosan fiatal ahhoz, hogy engem vezessen. — Végre minden baj nélkül az ebédlőbe értünk. Itt újabb akadályok vártak: a helyére kellett vinnem a szegény beteget, vigyázva, hogy meg ne üssem véletlenül, ruhaujjait mindig a kívánt módon kellett elrendeznem.

Mindez nem volt kedves foglalkozás. Mégis azt mondja: — Mikor a nővért vezettem, olyan nagy szeretet élt bennem, hogy akkor sem tudtam volna feladatomat jobban végezni, ha magát a mi Urunkat vezettem volna.

Másik esetről írja: — A kolostornak egy szent apácája egyáltalán nem tetszett nekem. — Olyan nagy volt Teréz ellenszenve, hogy néha elkerülte ezt a nővért: — Menekültem előle, mint a szökött katona. — De később annyira legyőzte önmagát, hogy egyszer így szólt hozzá ez a társa: — Megmondaná-e nekem, hogy mi vonzza önt annyira

felém? Nem találkozhatunk, hogy bájosan rám ne mosolyogna. — Milyen nagy erőt tételez ez fel: Annyira megsokszorozni a figyelmet, előzékenységet, hogy az, akit alig tudtunk elviselni, azt higgye, hogy nagyon szeretjük!

Ez még nem minden. Teréz felajánlotta segítségét egyik nővérnek, akit nagyon nehéz volt kielégíteni; nagy-lelkű ajánlatát elfogadták. Egyik nap, mikor éppen szemrehányásokat kapott, egyik újszerzetes nővér megkérdezte tőle, hogy miért olyan boldog. Milyen nagy volt meglepetése, mikor ezt a választ hallotta: — Azért, mert X. nővér kellemetlen dolgokat mondott nekem. Mennyire örülök ennek! Szeretnék találkozni vele, hogy rámosolyoghassak.

Ezek a vonások mutatják, mennyire gyakorolta elvét: Keresnem kell ama nővérek társaságát, akik természetem szerint nem tetszenek nekem... Elég néha egy szó, egy mosoly, hogy megnyissunk egy szomorú és megsebzett lelket.

Szeretetteljes volt egész élete folyamán és kijelenti, hogy az is marad: — Halálom után rózsaesőt fogok hül-

latni... Felmegyek az égbe, hogy jót tehessek a földön.

Ha mindenki megszívlelné ezt a leckét a felebaráti szeretetről, a világ képe de megváltoznék. Az élet olyan boldoggá válnék, mint amennyire most nem az!

3. Apostolványak.

Szent papság.

A papi zsoltosma röviden és velősen meghatározza, mi volt a pontos célja Teréznek, midőn belépett a Kármelbe: tökéletes önmegtagadásával és áldozataival segítse az Egyházat, de különösen a papokat, hithirdetőket.

Szentéletű papok nevelése és alakítása gyökeres lelki javítást jelent. Erre is alkalmazható a Szent mondása: Mintegy nagykereskedést kell folytatnunk.

Ennek az apostoli gondolatnak első csírája római utazása alkalmával született meg, amikor egyes papok lanyhaságát, közepszerűségét látta: — Eddig nem tudtam megérteni a Kármel reformjának főcélját. Azt, hogy papokért kell imádkozni, akiknek lelke előttem tiszt-

tábbnak tűnt a legtisztább kristálynál is! Hivatásomat igazán csak Itáliában értettem meg. Ez a hasznos megismerés megérte a hosszú utat. Egy hónap alatt sok szent pappal találkoztam. Láttam, hogy habár fenséges méltóságuk őket valamiképen az angyalok fölé emeli is, azért sok köztük a gyöngé lélek. Anyám, milyen szép a mi hivatásunk! Nekünk, a Kármelnek kell megőrizni a föld sóját! Felajánljuk imáinkat és áldozatainkat Isten apostolaiért; mi vagyunk az ő apostolai... Milyen nemes küldetés a miénk! De abbahagyom, mert érzem, hogy ennél a tárgynál tollam sohasem fáradna el.

Miért lett Teréz kármelita?

— Miért jöttem a Kármelbe, azt ünnepélyesen megmondtam: Azért jöttem, hogy megmentsem a lelkeket és főleg, hogy imádkozzam a papokért.

Nagy vigasztalása volt, hogy a sekrestyében teljesíthetett szolgálatot. Mindannyian ismerjük képét, mely őt a közben ábrázolja, mikor az ostyát készíti elő. Ezt a feladatot végezve azt gondolhatta, hogy így — ha szabad mondanunk — félig papi lelke van. Meny-

nyire csodálta ő a papi hivatást! Irja: Papi hivatás! Milyen szeretettel tartanálak kezemben, ó Jézusom, midőn szavam lehoz téged az égből a földre! Milyen szeretettel adnálak a lelkeknek!

Laveille prelátus elmondja, mi mindent tesz Szent Teréz az égből a papokért.

A Gyermek Jézusról nevezett Szent Teréz egyesületének van papi csoportja is, melyet 1929 március 22-én alapított a lisieux-i kápolnában Suhard, Bayeux és Lisieux akkori püspöke, ma Párizs bíborosérseke. Ez a csoport 1933-ban 5500 papot, 75 püspököt, 10 bíborost számlált tagjai között. Azóta számuk hatalmasan megnövekedett.

Hithirdetőkért.

Az áldozópapok közül is különösen kedvelte a hithirdetőket. Gyermekkorától rajongott történeteikért és munkájukért. Tizennégy éves korában nem akarta elolvasni a hithirdetés évkönyvét, mert túlságosan fájt a szíve, hogy maga nem lehet hithirdető. Mint kármelitának, két lelki testvére volt: Afrikában P. Bellière, a fehér atyák közül, Kíná-

ban P. Roulland, a külföldi missziók társulatából.

Mikor ez utóbbi elhagyta Franciaországot, levelet kapott Teréztől: „Valóban boldog vagyok, hogy együtt dolgozhatom önnel a lelkek üdvén. Ezért lettem kármelita. Nem lehettem tevékeny hit hirdető, tehát a szeretet és bűnbánat által akartam azzá válni.”

A két hit hirdetővel állandó levelezésben állt.

Egyik nap, mikor már fáradtságában alig vánszorgott, ez a gondolat jutott eszébe: — Egy hit hirdető helyett megyek! Azt gondolom, hogy ott a távolban az egyik talán kimerült apostoli útjában. Hogy csökkentsem fáradtságát, felajánlom az enyémet helyette a jó Istennek.

A betegszobában így szólt: — Meg vagyok győződve róla, hogy az orvosok nem gyógyítanak meg; de meg egyeztem a jó Istennel, hogy betegségemet a szegény hit hirdetők javára használja fel, kiknek sem idejük, sem módjuk nincs, hogy ápolják magukat.

Mélységesen hitt az ima segítő erejében és abban, hogy a lelkek közt fenn-

áll az érdemek közössége is: — Titokban végzett kis szeretetcselekedeteinkkel távoli lelkeket térítünk meg és a hithirdetőket segítjük. Milyen titokzatos dolog, hogy nem magamért, hanem egy másik lélekért szenvedek.

Maga is önjavára fordította talán egy másik lélek imáit. Gondolatai: — Ó, mennyi titkot megértünk mi később! Hányszor gondoltam arra, hogy a rám pazarolt kegyelmeket talán egy kis lélek könyörgéseinek köszönöm, kit csak az égben fogok megismerni. Isten akaratára, hogy a lelkek a földön csak az ima égi adományán keresztül legyenek kapcsolatban egymással. Talán egy ismeretlen lélek vágyainak vagyok én gyümölcse, neki köszönhetem mindazt a kegyelmet, mellyel Isten elárasztott.

Milyen igaza volt, midőn hitte, hogy a hithirdetőket nemcsak pénzzel, bankjegyekkel, hanem elsősorban imával és áldozatokkal is segíthetjük!

Ezért választotta őt XI. Pius 1927 december 14-én a missziók védőszentjévé, — ugyanúgy, mint korábban X. Pius pápa Xavier Szent Ferencet — azt a szerzetesnőt, aki sohasem hagyta el

kolostorát, de aki cellájában annyira szerette, annyira segítette a hithirdetőket.

4. A kis ösvény.

Az evangélium is nyomatékosan ajánlja. Elmélkedjük át például ezeket a részeket:

Abban az órában Jézushoz járultak a tanítványok és mondták: Ki nagyobb a mennyek országában? És magához hívott Jézus egy kisdedet, közéjük állította és mondtotta: „Bizony mondom nektek, ha nem lesztek, mint a kisdetek, nem mentek be a mennyek országába. Aki megalázza magát, mint ez a kisded, az nagyobb a mennyek országában.” (Mt. 18, 1—5.) Máskor kisdedeket vittek hozzá, hogy tegye rájuk kezét és imádkozzék fölöttük. A tanítványok feddék őket. Jézus azonban mondtotta nekik: „Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni, és ne tartsátok vissza őket tőlem: mert ilyeneké a mennyek országa. (Mt. 19, 13—14.) „Ismét hálát adok neked, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsektől és oko-

saktól és kinyilatkoztattad a kisdedeknek.” (Mt. 11, 25.)

Gyermekdedség.

Szent Teréz nagyszerűen megértette és megismerte a kis utat, a lelki gyermekdedséget. Az írók ezt nyomatékozva újra hangsúlyozzák. Könyvek és cikkek jelentek meg, előadások és ünnepi beszédek hangzottak el róla.

Maga Teréz is gyakran visszatér a kis ösvény kérdésére. Önéletrajzában ezt a kijelentést találjuk: Minthogy azt kívánja, hogy leírdam életemnek és kis tanításomnak legmegvigasztalóbb álmát, a következő lapokat ennek szentelem. Látja, Anyám, hogy kis lélek vagyok, aki Istennek csupán csekélységeket ajánlhat fel. Gyakran megtörténik, hogy még ezeket a kis áldozatokat is elmulasztom. Fájdalom, én csak szegény kicsi madár vagyok, melyet gyenge pihe főd. Kisboldogasszony napja! E szép ünnepen lettem Jézus jegyese! A kis Szent Szűz adta át e napon kicsi virágát a Jézuskának. Minden kicsi volt ekkor, kivéve a kegyelmeket, amelyeket kaptam.

Az önéletrajz utolsó szavai: „...Kis áldozatok, melyek méltók szeretetedrel Mindig kicsi maradtam.”

Mikor megkérdezték tőle, hogyan neveznék majd a halála után, így felelt: — Kis Teréznek fognak hívni.

Hogy a szeretet útján mindig gyorsan haladjunk előre, annak egyetlen módja, hogy nagyon kicsinyek maradjunk.

XV. Benedek 1921 augusztus 14-én beszélt Teréz erényeinek hősiességéről; XI. Pius 1925 május 17-én a szenttéavatás alkalmával mondott beszédet. E két pápai beszéd is sokat utal a kis ösvényre.

Szent Teréz miséjének könyörgése is a kis út követésére hívja fel figyelmünket: Urunk, ki azt mondtad, ha nem lesztek olyanok, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába; add meg nekünk, kérünk, hogy Szent Teréz szűz nyomait alázatos és egyszerű szívvel követhessük és így az örök jutalmat elnyerhessük.

Szent Teréz ünnepének, október 3-ának evangéliuma Jézus szavait idézi: „Ha nem lesztek, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába.”

Láthatjuk tehát, hogy az írók, maga a Szent, a pápák, a liturgia egybehangzóan mondják, hogy a gyermekdedség kis útja Teréz lelkiiségének legjellemzőbb vonása. Már a neve is: Gyermek Jézusról nevezett Teréz, milyen találó.

Egyszerűség.

Az egyszerűség útja! Mielőtt bővebben beszélünk róla, megjegyezzük a következőket: Szent Teréz életében kevés a rendkívüli és feltűnő esemény. Vitt-e végbe csodákat? Egyet sem. Isten csodát tett Teréz halála után, de életében egyet sem.

Ha nem tett csodát, de kapott-e csodálatos kegyelmeket?

Ismert eset ilyen kevés van és a legmegkapóbbak a Kármelbe lépése előtt történtek. Onéletrajzában elmondja, hogy apja egy alkalommal Alençon-ban időzött, ő maga pedig Buissonnets-ban maradt. A nap ragyogott az égen, az egész természet ünnepelni látszott. Egyedül álltam egy a nagykertre néző ablak előtt, fejemben vidám gondolatok kergetődöztek; ekkor a mosókonyha előtt egy embert pillantottam meg, aki éppen

úgy volt öltözve, úgy járt és olyan alakú volt, mint a papa, de meggörnyedten és megöregedve. Azt mondom, megöregedve, így tudom leginkább kifejezni összbenyomásomat, mert arcát nem láthattam, mivel fejét sűrű fátyol fedte. Valóban a jó aggastyán értelme elfátyolozódott... 1888-ban, több bénulási roham után értelme megzavarodott és három éven át idegenek ápolására szorult.

Teréz tehát távolbalátó tehetség volt, mint többen állítják? Az eset megállapíthatóan és kizárólag természetfölötti jellegű? Teréz a használt kifejezéseket talán nem a maguk pontos és szigorú értelmében gondolta: Rendkívüli látomás... Prófétai látomás. A leírást így fejezi be: Mindent megismert hát, szeretett Anyám. Most tudja tehát: atyánkat láttatta velem a jó Isten, megöregedve, kortól meghajoltan, tisztos, megöszült fején hordva nagy megpróbáltatásának jelét. Amint Jézus imálandó arca is el volt fátyolozva a szenvedés alatt, úgy hűséges szolgájának arcát is el kellett fátyolozni megaláztatásának napjaiban.

Másik eset. Teréz tízéves korában felgyógyult súlyos és makacs betegségeből. Szobájában ott állott a Szűzanya szobra. A szobor hirtelen megelevenedett! Szűz Mária olyan szép lett... De elragadó mosolya volt leginkább az, ami lelkem mélyéig hatolt... A Szent Szűz közeledett felém, mosolygott rám.

Teréz később is jól megkülönböztette a csodás szobrot a többitől. Halála előtt odavitték hozzá a gyógyulást adó szobrocskát. — Sohasem tűnt még nekem ilyen szépnek, — mondotta — de ma, az igazi szobrot látom; máskor, jól tudjátok, nem volt ez a csodálatos szobor.

Teréz még Buissonnets-ban megtudta, hogy Pranzinit, a gonosztevőt kivégzik. Így szól Jézusához: — Ez az én első bűnösöm; ezért kérem, mutass nekem olyan jelet, hogy megbánta bűneit, hogy megvigasztalódjam.

A kérés szóról-szóra beteljesedett. Papa nem engedett nekünk ujságot olvasni; de nem tudtam engedelmeskedni és elolvastam a Pranzinira vonatkozó részeket. Kivégzésének másnapján izgatottan kinyitom a La Croix ujságot és mit látok?... Pranzini gyónás és fel-

oldozás nélkül lépett a vérpadra; a hóhérok már megragadták, amikor hirtelen megfordul, — és belső sugallattól megrendítve, megragadja a pap feléje nyújtott feszületét és háromszor megcsókolja a szent sebeket... Első lelki gyermekem ajka megérintette a szent, az isteni sebeket.

Természetes, hogy ebben Teréz jelet látott, Isten feleletét. Ilyen megtérés a vérpadon álló bűnösnek az örök ítélettől való félelmével is megmagyarázható.

Teréz belép a Kármelbe. Elérkezik a beöltözés napja. Micsoda ünnep! Még a hó sem hiányzott. Így ír róla:

„Beszéltem már Ünnek Anyám arról, hogy mennyire kedvelem a havat? Már kiskoromban is elragadott fehérsége... Láttam, hogy a mező teljesen fehér. Milyen figyelmesség Jézustól! Hogy kis jegyese kívánságát teljesítse, havat küldött neki. Ki az a halandó, aki bármily hatalmas legyen is, csak egy hópelyhet is tud hullatni az égből, hogy választottjának örömet okozzon? Mindenki meglepődött a hótól, mert valóban esemény volt az ellentétes időjárás miatt.

Azóta gyakran mondták azok, akik tudtak kívánságomról, hogy beöltözésem napján kis csoda történt.”

„Kis csoda”. Bölcsen mérsékelt kifejezés és beszédmód. Lisieux eléggé enyhe vidékén január 10-én nem lehet-e bizonyítani a téli hóesést, még ha az időjárás enyhe volt is?

A folytatás már rendkívüli. Néhány nappal az Irgalmas Szeretetnek történt felajánlásom után a karban keresztutat végeztem, hirtelen tűzsugár sebesített meg oly heves égéssel, hogy azt hittem, meghalok. Nem tudom, hogy magyarázom meg ezt az érzést? Nincs hasonlat, mely kifejezné ennek a lángnak erősségét.

Mikor a főnöknő anya megkérdezte tőle, hogy ez volt-e életének első ilyen jelensége, így felelt: — Anyám, többször estem szeretet-elragadtatásba jelöltségem alatt, különösen egyszer, amikor egy teljes hétig távol voltam ettől a világtól. Nem tudom ezt jól kifejezni: mintha kölcsönként testtel mozogtam volna; a földi dolgok elől mintha fátyol rejtett volna el. De nem égetett valódi láng, mindezt a szeretetet úgy viseltem

el, hogy nem remélhettem, hogy a földi kötelékek elszakadnak súlyuk alatt; ezzel szemben azon a napon, melyről az imént beszéltem, egy percre mintha lelkem elvált volna testemtől.

Teréz több előremondása, melyben halála után apostoli küldetéséről beszél, valóban érdekes meglátásokról és képességről tanúskodik.

Halála pillanatában, mintha misztikus hang hívná, kinyitja égi békétől és elmondhatatlan boldogságtól ragyogó szemét és egy pontra függeszti Mária-képe fölött. Ez a pillantás annyi ideig tartott, amennyibe a Hiszekegy elmondása telik.

Ismételjük a legfőbb különleges eseteket: a megöregedett apa látomása... a mosolygó Szűz gyógyítása... Pranzini megtérése... a hőésés a beöltözéskor... a végső jövendölések... az elragadott utolsó pillantás.

Nem visz véghez csodát egész életében. Életrajza nem ejt minket csodálatba. Egyik testvére azt állítja, hogy tudomása szerint sohasem esett elragadtatásba. P. Petitot Teréz testvérének, Ágnes anyának vallomását is idézi: A Szent Szűz látomásán és azon kívül, mely

neki előre jelentette atyja betegségét, és kivéve azt a szeretetlángot, mely mint mondta, őt egyszer megsebesítette és utolsó elragadtatását, nem látok életében semmi rendkívülit. Talán ide kell sorolni egyes jövődöléseket, melyeket a halála utáni eseményekről mondott... Szabály nála az egyszerűség. Ha másképp gondolkoznánk, megváltoztatnók azt az arcot, mely olyan bátorító és amit Isten azért adott szolgálójának, hogy a kis lelkeket is meghívja isteni szeretetére.

Önmegtagadások.

Nem izgalmas!

Ez az élete.

Életszentsége megfelel ennek az életmódnak. Ugyanaz az egyszerűség.

Egyik szentet képe nagyon soványnak ábrázolta. Megkérdezték a képet szemlélő világi embertől:

— Milyen benyomást tesz önre?

— Úgy tetszik, hogy borzasztóan ráférne egy jó ebéd — felelte anyagiassággal.

Terézt arcképe nem mutatja túlságosan soványnak. Eleinte az étkezésben nagyon sanyargatta magát. P. Petitot

írja: „Minél idősebb lett és haladt a bölcsességben, annál inkább mellőzte a heves és erőszakos lelki élet módszereit.” A szerző a Szent három mondatát idézi: „Ez megzavarja a lelket. Többen azt hiszik, hogy túlzott sanyargatásnak kell magunkat alávetnünk, hogy Istennek tessünk. Ilyenkor az ördög félrevezeti őket és veszélyes ábrándokba esnek... Óvakodnunk kell ettől. Ne induljon el, Anyám, soha ezen az úton, ez nem a magunkfajta kis lelkek számára készült... Már régóta abbahagytam ezt. Ha a táplálék ízlik nekem, áldom érte Istent; ha rossz, elfogadom ezt a sanyargatást. Ez a nem keresett sanyargatás biztosabb és leginkább megszentel.

Ime, az egyszerűség, melyet az evangélium ajánl az Isten gyermekeinek: Egyétek, amit nektek adnak.

De valahogy ne képzeljünk el olyan szentet, aki önmegtagadást nem gyakorol! Ez annyit jelentene: Ráhagyatkozni az árra, hogy az sodorjon, amerre akar. Látjuk majd később, hogy mennyi önkéntes vezeklést fűzött azokhoz, melyeket a Kármel szigorú élete úgyis meg-

követelt. Kezdetben erejét meghaladó sanyargatásokat is végzett. Beteg lett, miután sokáig egy érckeresztet hordott, melynek szögletei bevágódtak húsába. Nem történt volna ez sem, — írja később — ha a jó Isten nem akarta volna megértetni velem, hogy a szentek önsanyargatásai nem számunkra valók, sem pedig a kis lelkek számára, akik a gyermekségnek ugyanezt az útját járják.

A kisterézi életszentség olyan természetes volt, hogy társnői néha nem is értékelték, sőt nem is vették észre. Egyik napon Teréz a konyhából ilyen beszédet hallott: A Gyermek Jézusról nevezett Teréz nővér nemsokára meghal; igazán kíváncsi vagyok, hogy Anyánk mit tud majd róla mondani a halála után. Bizonyára zavarban lesz, mert bármilyen szeretetreméltó is ez a kis nővér, semmit sem tett, amit érdemes lenne elmondani.

Egyik alkalmi ápolónővér azt akarta, hogy Teréz húst egyék. A beteg nem bírta volna el ezt a táplálékot és kedvesen visszautasította. De az ápolónő, bizonyára megsértve hivatásbeli méltóságában, később így szólt: Nem tudom,

mit beszélnek annyit a Gyermek Jézusról nevezett Teréz nővéréről; semmi figyelemreméltót nem tesz; még azt sem lehet mondani, hogy valami nagyon jó szerzetesnő volna. Megjegyzését elmondták Teréznek, aki alázatosságában boldogan kiáltott fel: Milyen öröm, hogy azt mondják rólam a halálos ágyamon, hogy nem vagyok jó apáca! Látogatója, aki mindent hallott, így nyilatkozott később: Ez legépületesebb emlékem, amit Isten szolgálójáról megőriztem.

Nem voltak jó lélekbúvárok sem a konyhán, sem a lisieux-i betegszobában. Az igazi szentségnek nem kell különleges tettekben megnyilatkoznia. Nem áll az örökös elragadtatásból. Jó ez nekünk! Bátorító ezt a nyugodt szentséget, a gyermekség kis útját ismerni s szemlélni!

A kis ösvény vonalai.

De miben áll a gyermekség kis útja?

Eddig inkább gáncsoló megjegyzéseket hallottunk arra nézve, hogy Teréz kevés rendkívüliséget mutat életében és lelki-sége feltűnő külső megnyilatkozásoktól mentes volt. Most közvetlen módon ta-

nulmányozzuk tökéletessége irányát: a lelki gyermekséget.

Ne válják bonyolulttá, ami egyszerű és hogy ne használjunk nagy szavakat annak leírásánál, amiben a tiszta egyszerűség az érték, különböztessünk meg a kis ösvényben két vonalat, melyek jobbról és balról határolják; az el nem téveszthető egységes útvonalat alkotják.

Vigyázó szem! A lelki gyermekség kizárja azokat a tökéletlenségeket, melyeket a természetes gyermekség megszkottnak ismer el: a meggondolatlanságot, határozatlan ítéletet. Az érettség a tapasztalt élet gyümölcse. A gyermekség a fésző virág. Sajnos, a zamatos gyümölcset csak akkor szedjük általában, mikor a virág már elhervadt.

Teréz lelakiségében nem voltak meg a fiataikor meggondolatlanságai. Ez annál meglepőbb, mivel Teréz valóban fiatal volt. Szerzetesnő is volt. Ez olyan hivatás, mely elkülönül az élet zajlásaitól s a kevésbé kiegyensúlyozott lelkeket forrongásba hozhatja.

Lelki vezetők szempontjából a Szent nem volt kiváltságos. Tagadhatatlan és

jól megfigyelhető, hogy a Szentnek sohasem volt valódi vezetője. Csak két és fél évvel a Kármelbe lépése után talál egy gyóntatóra, aki helyesli az ő kis útját. Ez az egyetlen eset, amikor a pap határozott módon lépett közbe Teréz lelki irányának keresésénél. Ő is csupán helyeslésre szorítkozott. Mintha Isten is azt akarta volna, hogy a Szent csupán az isteni Bölcsesség segítségével törjön magának utat. Nem engedték meg neki, hogy tanácsért vagy megnyugtatóért másodszor is visszatérjen P. Alexis-hez.

Szent Teréz miséjének áldozási imádságát az a szentírási rész képezi, mely arra utal, hogy egyedül az Úr vezette. Igaz, hogy néha a jó Madelaine Gottfriedhez is fordulhatott felvilágosításért.

Módja volt egy jezsuitával, P. Pichonnal is kapcsolatban állni. Azonban a jezsuiták szabálya, melyet többen sikeresen használnak fel missziós vágyuk elérésére, mert hivatásuk különböző helyeket bejárni, biz csakhamar véget vetett az értékes lelki befolyásnak és vezetésnek. Teréz is tapasztalhatta, hogy ez az elv nem üres szóbeszéd. Alig kezdett — mondja — foglalkozni P. Pi-

chon a lelkemmel, midőn előjárói Kana-
dába helyezték. Mivel csak egy levelet
kaphatott tőle évente, a Kármel hegyére
átültetett kis virág hamarosan a veze-
tők Vezetője felé fordult. A körülmé-
nyek nem rózsásak: Teréz fiatal szerze-
tesnő... csaknem állandó vezető nél-
kül.

Mindennek ellenére, milyen biztos a
lelkisége! Nincsenek túlzások, semmi
kényelmetlen elmélet. A vonal egyenes.
Teréz nővér megmutatta biztos ítéletét,
midőn alig húszéves korában újoncme-
sternő lett, bár a tisztség címe továbbra
is a régi főnökasszonyt, Gonzága Mária
anyát illette. Egy kis jelöltet annyira
fellelkesített a kis ösvény tanítása, hogy
meg akarta azt írni szüleinek és barát-
nőinek. De Teréz így szólt hozzá: Vi-
gyázzon nagyon, hogyan magyarázza
meg a kis utat, mert ha rosszul értelme-
zik, henyéző szemlélődésnek vagy ön-
telt felvilágosodottságnak gondolhatják.
Ne higgye, hogy ez a pihenés útja.

Két hithirdetővel folytat levelezést. De
közben arra gondol, hogy e lelki test-
véreivel szemben való apostolsága áb-
rándokat is rejthet magában. Folytas-

sam ezt a levelezést? — tünődik. — Ehhez az előljárók kifejezett engedélye kell, különben az több rosszat eszközöl, mint jót; ha nem is a hithirdetőknek, úgy a kármelitának, kinek életmódja szükségképen folytonos magábaszállás.

Terézben valóban nem voltak meg a gyermekkor szokásos hibái: az elővigyázatatlanság, meggondolatlanság.

Teréz nővér a gyermekkornak benne meglévő jótulajdonságait naggyá, természetfölöttivé nemesítette. Melyek ezek a tulajdonságok?

1. *Egyenesség.* Az ember később könnyen ravasz lesz... de a fiatalkor maga a természetesség. Néha túlságosan is az, mint a szókimondó gyermekek mutatják. Teréznek nagyon becsületes a természete. Már egészen kiskorában is kijelentheti, hogy sohasem hazudik.

A kolostorban egyszer azt mondja a főnöknő, hogy az orvos jön és jó lenne, ha néhány emelkedett lelki szót intézne hozzá. Teréz, az engedelmes és kedves szerzetesnő ez alkalommal úgy vélte, hogy jobb volna, ha a vallásos beszélgetést máskorra hagynák, amikor nem erőltetetten kerül rá a sor, mert külön-

ben így a lelki társalgás rosszul üt ki. Ez — mondotta — nem az én viselkedésem. A doktor gondoljon, amit akar.

Felfedezi magában, hogy túlságosan nagy rokonszenvet érez a főnöknő iránt, aki édesnővére, de őrizkedik attól, hogy vakon kövesse a szív hangjait. Emlékszem, jelöltkoromban — írja — néha olyan heves kísértéseim támadtak, hogy engedjek vágyaimnak és néhány csepp örömet találjak, hogy gyorsan kellett elhaladnom az Ün cellája előtt és bele kellett kapaszkodnom a rácsba a lépcsőházban, hogy vissza ne forduljak. Egész sereg ok jutott eszembe, amiért engedélyt kérhetnék, ezer ürügy, hogy engedjek természetem hajlamának.

Mennyire tisztán látta önmagát!

2. *Egyszerűség.* Szeretnünk kell Istent és felebarátunkat. Ez néha bizony nehéz. De nem körülményes! Teréz, Bourne kardinális szavai szerint, megtisztította akadályaitól az égbe vezető utat; Istennel való kapcsolatunkból kiküszöbölte a mennyiségtant. Egyik apáca mondta neki: Az ön lelke végtelenül egyszerű; de ha tökéletes lesz, még egyszerűbbé

fog válni; minél inkább közeledünk Istenhez, annál jobban egyszerűsödünk.

Szűz Mária, látom, — írta Teréz — milyen egyszerű volt az ő élete! Egészen kis lélek vagyok, akit a jó Isten elhalmozott kegyelmeivel... Hároméves korom óta semmit sem tagadtam meg a jó Istentől. Mégis, evvel nem dicsekedhetem. Amint este a lenyugvó nap megárazozza a fák koronáját, lelkem is aranyosan ragyogónak látszik, mivel a szeretet sugarai érik. Ha az isteni nap nem bocsátaná rám sugarát, rögtön sötétté és árnyékossá válnék... Gyakorolnunk kell a kis erényeket.

3. *Ártatlanság.* A kicsinyek bája. Legalább is az erkölctanítók azt mondják, hogy a kitörő rossz nem előzi meg a fiatal éveket.

A kis ösvény tisztaságot tételez fel. A lehető bűnök ugyan nem a rosszindulatot, de mindenesetre a gyengeséget keltik fel. Nem kell elveszteni a bátorságot a hibák láttán, mert a gyermekek gyakran botlanak, de túlságosan kicsik ahhoz, hogy nagy bajt okozzanak maguknak. A kicsiket végtelen szeretettel fogják megítélni. A kisgyermekek nem kárhoznak el.

4. *Öröm.* Az öregség gondokkal van tele. A gyermekkor tele van nevetéssel. A lelki gyermekség is.

Tudja, hogy a kolostorban vidámságának sugárzó tiszteletadását kell Isten elé tárnia. Sírni a jó Isten előtt! Hogyan! Jó Mesterünk Szíve — hangoztatta — csak a kolostorokban lelheti örömét; hozzánk jön megpihenni, hogy elfelejtse a sebeket, melyeket folytonosan kap világi barátaitól... és ti is úgy tesztek, mint a halandók legtöbbször?... Jézus szereti a vidám szíveket, a mindig mosolygó lelket... Az arc a lélek tükre; legyen arcunk mindig nyugodt és vidám, mint a mindig elégedett kisgyermeké. Az élet nem szomorú, hanem vidám, nagyon vidám.

5. *Naívság.* Néha többet szeretnénk belőle látni egyesek lelki életében. Óvakodjunk az önhitt ájtatoskodástól. Egy apáca elmondta neki egyszer imádkozása módját. Teréz figyelmesen hallgatta. Az ima számomra abban áll, — mondta a nővér — hogy a tiszta Cselekedet szemlélem. — Tisztelendő Anyám, legnagyobb szégyenemre bevallom, hogy nem nagyon jól értettem meg! —

felelte Teréz. — Homályosan látom, hogy ez valami nagyon fennkölt lehet. A tiszta Cselekedet, minden erejétől megfosztott *Lény!*

Kis Teréz nem foglalkozott a tiszta Cselekedettel! Sokkal bátorítóbb módot tár elénk: Jézus elé szórni a kis áldozatok virágait, Őt kedvességekkel elhalmozni. Én is így tettem — mondotta önmagáról. Milyen messze magasan van ez a tiszta Cselekedettől!

Szívénél kell Őt meghódítani; — írja Jézusról — ez gyenge oldala. Léonie-hoz írt egyik levelében megismétli: Megértettem, hogy Jézust a Szívénél fogva kell meghódítanunk.

Ude naívságában Teréz magát sokszor labdához hasonlítja, mellyel Jézus kedve szerint játszhat. Sokszor ismétli ezt a kifejezést önéletrajzában. Néhányan talán közbeszólnak: Ez már igazán gyerekes dolog. Más már eszébe sem jut, mint egy leánykát labdához hasonlítani? Összekeveri a lelkiiséget a gyerekeséggel.

Csak lassan! Igen, a kép talán gyerekes, de a lényeg felséges. Nem más ez, mint Szent Ignác vagy a Poverello tana

a lelki közömbösségről. Szent Ignác mint katonás férfi, ridegebb hasonlatokat használt: holttestet, botot az aggastyán kezében. A nőnek kedvesebb képei vannak, de a tanítás ugyanaz. A labdajáték vidámabb megjelenítése a gondolatnak, mint a holttest. De a Teréz által oly kedvesen hangoztatott áldozat szigorú és teljes. Ime: Felajánlottam magam a Gyermekek Jézusnak, hogy kis játékszere lehessek. Mondtam neki, hogy ne úgy használjon engem, mint valami drága játékszert, melyet a gyermekek csak bámulnak, de megérinteni nem mernek; hanem mint egy értéktelen kis labdát, melyet földre dobhat, rúghat, kilyukaszt-hat, sarokba hajíthat vagy szívére szoríthat, ha neki úgy tetszik.

Kāspar, Prága elhunyt érseke annyira megértette ennek az egyszerű gondolatnak mély és elrejtett értelmét, hogy főpapi címerébe kis labdát vésetett. XI. Pius egy kihallgatás alkalmával több prelátus jelenlétében meg is dicsérte érte.

6. *Alázatosság.* A gyermek még nem gőgös, nincs is neki oka, mire.

Kis Teréz sohasem ismerte a kevélységet.

„Fájnak neki a bókok, mikkel egyes jelöltek illetik. Mert már — írja — nagyon vágnám egyebet hallani, mint dicséretet; lelkem kifáradt a túlságosan édes tápláléktól. Ilyenkor Jézus finom salátát szolgál fel nekem és ez már jó ecetes és fűszeres... A salátát is a jelöltektől kapom, éppen amikor legkevésbé várom. Isten felemeli a tökéletlenségeimet előlük elfödő fátylat. Mikor kis testvéreim az igazságot látják, már nem vagyok teljesen kedvükre. Elragadó egyszerűséggel elmondják a harcokat, melyeket tökéletlenségeim okoznak bennük; oly zavartalanul beszélnek, mintha valaki harmadikról volna szó, tudják ugyanis, hogy nyíltságukkal örömet okoznak nekem. Ha nem vettek volna fel a Kármelbe, ismeretlenül és megvetetten szerettem volna élni a szegény bűnbánók között. Boldogságom lett volna, ha mindenki ilyennek ismer. A bókok csak nemtetszést okoznak nekem.”

„Ó, a hízelgésnek micsoda mérgét kapják — sóhajt fel — mindennap a felsőbbbségek! Mily káros tömjénezés! A léleknek mennyire el kell szakadnia ön-

magától, hogy ezek ne árthassanak neki. Minden, amit mondhatnak nekem, teljes közömbösségben hagy, mivel megértettem az emberi ítéletek állhatatlanságát.”

Halála előtt a főnöknő így bátorítja: — Gyerme kem, meg fog jelenni nemsokára Isten színe előtt, hiszen mindig megértette az alázatosság erényét. — És Teréz az igazságnak ebben az órájában így felel: — Igen, érzem, hogy lelkem mindig csak az igazságot kereste... igen, megértettem a szív alázatosságát.

Nem cáfolatai ennek az alázatosságnak az önéletrajz és azok a megérzések sem, melyeket bekövetkező apostolkodásáról mondott.

7. Bizalma Isten iránt. Teréz, aki annyira becázte atyját, még jobban szerette Azt, akit így mert szólítani: Papa, a jó Isten. — Örömmel mondta a Mi atyánkot, a bizalomnak ezt az imáját. Ennek emlékére a lisieux-i bazilika kriptájának mennyezetére többszörösen fel van írva: Mi Atyánk, ki vagy a menyyekben...

De hogyan is lehetünk gyermekek, ha nem gondolunk szüleinkre? A gyermek

szülője erejére számít. Így remélt Teréz is Istenben, hogy annak hatalma majd magasra emeli őt. Szokatlan hasonlatban magyarázza meg gondolatát. A felvonó ma mindenütt használt szerkezet, még néhány kolostorban is megtalálható. Az öregek használják, kiknek szíve gyöngye. De, valljuk meg magunk között, sokszor fiatalokat is szállít. Kis Teréz korában a felvonó még meglehetősen ritka volt. A Szent is lelki vonatkozásban beszél a híres szerkezeetről. Ime, szavai:

— A találmányok korát éljük: nem érdemes többé felmászni a lépcső fokain; a gazdagoknál és hivatalokban mindezt egy felvonó helyettesíti. Én is szeretnék olyan felvonóra találni, mely engem egészen Jézusig lendít, mert túlságosan kicsi vagyok ahhoz, hogy a tökéletesség nehéz lépcsőin haladjak előre... A felvonó, mely engem egészen az égig emel, a te karod, Jézusom! Ezért nekem nincs szükségem növekedésre; ellenkezőleg, az kell, hogy kicsi maradjak.

Minthogy Istent apjának tekinti, teljes egyszerűséggel beszél vele. A mások által fogalmazott imáknál jobban szereti

a szív gyermeki megnyilatkozását. Szavai: — Nincs bátorságom, hogy a könyvekben szép imákat keressek; megfájdul tőlük a fejem; olyan sok van!... Mivel nem tudom mindegyiket elmondani, úgyis csak néhányat választhatok, úgy teszek, mint az olvasni nem tudó gyermekek: egyszerűen mindent elmondok a jó Istennek, amit akarok és ő mindig megért engem.

Túlságos ez a bizalmaskodás?

De hiszen a gyermekség kis útja éppen ilyen ráhagyatkozást tételez fel. A szentek élete több példával szolgál erre vonatkozólag. A keresetlen és mélységes kegyesség megengedi a bájos gyermekdedségeket.

A szegények kis nővérei is gyermekded módon félreállítják Szent Józsefet, vagy legalább is a szobrát, ha imájuk sokáig nem talál meghallgatásra. Nem bájos?

Az arsi plébános Szent Filoménára bízta a csodatételeket. — Neked kell őket véghezvinni, — mondotta — nem templomom öreg szentjeinek. Ha most kezdenének csodákat tenni, azt mondanák az emberek: Mi lelte ezeket? —

Egyszer egy asszony — mint a legenda mondja — a Szent Szűztől azt kérte, hogy fia a fogságból hazatérjen. A gyermek nem tért haza. Ekkor az asszony kivette a Szűz karjából a Gyermecket. Tettéhez e szavakat fűzte: — Elvették fiamat és te nem akarod őt visszaadni? Én is elveszem a tiedet és túszként fogom őrizni. — Élő hit vagy naívság? Mily nehéz így hinni!

És mi ráléptünk-e már a kis útra? Hogy jól elmélkedjünk, természetesen szükségünk van az okoskodásra. De a túlzás gyakran kiszorítja a gyengéd áhítatot. Gyakran a tanulatlan szerzetestestvér vagy anyó imamódja felemelőbb és buzgóbb, mint a teológiai tanáré, mert az utóbbinál a túlságosan sok tudomány és eszmélődés kiszárítja az érzelmeket.

A tudós professzornak el kellene kissé felejtenie a metafizikát a jó Isten mellett. A testvérben vagy anyókában több a lelki egyszerűség. Az Úr nyilvánlatkoztatta ezt a kicsinyeknek. A gyermek szeme tisztábban lát, mint az önhitt tudósé.

Egészen evangéliumi.

Hogyan kövessük Szent Terézt? Egyesek azt mondják: Nem vesszük magunkra a szabályokat, melyeket egy nő, a huszonnégyszáz éves apáca állított fel.

Küzdjük le ezt a gőgöt. Járjunk Szent Teréz elemi iskolájába. Vagy pontosabban: járjunk az Úr Jézus főiskolájába. Mert Ő ajánlja nekünk az evangéliumban a lelki gyermekség útját.

A szenttéavatást követő napon XI. Pius kijelentette, hogy Szent Teréz új üzenetet hozott a földre.

Újat abban az értelemben, hogy jobban megértette mindenkinél ezt a tanítást, új és ragyogó megvilágításba helyezte, feledhetetlen módon ajánlotta és igazolta.

Régi üzenetet is hozott abban az értelemben, hogy ez tisztára az evangélium tanítása. És ez a jó! Nem bízhatnánk olyan tanításban, melyet teljesen a huszonnégyszáz éves fiatal leány talált ki. Minden komoly lelkiiségnek gyökere az evangéliumban van. Ha az övé nem lenne alapjában evangéliumi, több volna, mint gyanús. Még a rendalapítók is jobban hangsúlyozták egy-egy, az evan-

géliumban világosan kifejezett erényt. Az evangéliumban találta Assisi Szent Ferenc a szegénységet; Szent Domonkos a fáradhatatlan prédikálást; Szent Benedek az imádkozást; Szent Ignác a küzdelmet a Krisztus-országért; Don Bosco a szegények társadalmi megsegítését. Mindenki választ egy gyöngyszemet, azt ragyogóvá csiszolja. De mindig az evangélium isteni ékszer-tárában találták meg ezt az értéket.

Teréz nővér is ehhez az ékszerdobozhoz nyúlt. Vagyis: kis ösvényének útját az evangélium gránitkockáiból építette. Ez teszi útjának és irányának vonulatát járhatóvá és biztossá.

5. Keresztúton.

Aki felületesen ismeri Szent Terézt, benne csak a mosolygó szentet látja, aki bájos és könnyű élet után minden sikert learatott.

Teréz sokat szenvedett. Meglepi őket és túlzásnak, tételével ellentétesnek tűnik előttük?

Szükségesnek látjuk igazolni e fejezet címét a Szent néhány írásával. Ál-

lításai pontosak és megbízhatók, hiszen ő sohasem akart érdekesnek látszani, és mindig a tiszta igazságot mondta.

Ime, néhány gondolata: — Lelkem a megpróbáltatás sokféle fajtáját ismerte, sokat szenvedtem itt lenn... Van-e jobban megpróbált lélek, mint az enyém? Mennyire megdöbbenek volna, ha a szenvedéseket, melyek egy éve gyötörnek, megismerik!... Megpróbálom leírni őket, de ezeket a tényeket nem lehet szavakkal kifejezni és sohasem érhetem el a valóságot.

Ne gondolja, hogy vigasztalásokban úszom, ó nem! Vigasztalásom az, hogy nincsen benne részem itt a földön.

Higgye el, nagyon boldog leszek ott fenn és boldogságomnak nagyrészt itt szereztem meg, ebben a kis cellában... sokat szenvedtem itt.

Szent nem hazudik, különösen nem túloz életének utolsó pillanataiban, mikor hamarosan megjelenik Istenének színe előtt. — Nos, hát éppen ekkor mutatott Kis Teréz a pohárra, melyben tűzpiros orvosság volt és így szólt: — Látja ezt a kis poharat? Azt hinnők, valami nagyszerű folyadékkal van

tele; valóságban sohasem ittam még keserűbbet. Ez életemnek képe; mások szemében mindig nevető színekben játszott; úgy tűnt nekik, mintha pompás likórt innám, pedig keserű volt.

Már régóta a szenvedés lett az egem itt a földön és nem tudom, hogyan fogok hozzászokni olyan vidékhez, ahol az öröm uralkodik a szomorúság minden keveredése nélkül. Kell, hogy Jézus teljesen átalakítsa lelkemet; különben nem tudom majd elviselni az örök boldogságot.

Kereszt súlya.

Keresztje kísér bölcsőmtől fogva!...

Hogyan magyarázhatók ezek a szavak?

Nem ismertetjük ismét az akadályokat, melyek kolostorbalépését megelőzték, például betegsége vagy családi bajok: anyja halála, apjának bénulása. Elég, ha a szerzetesi élet szenvedéseit idézzük fel.

Teréz önsanyargatási eszközei most a lisieux-i kápolnában láthatók, mellette van levágott gyönyörű haja is, melyet szintén megőriztek. Szépség és szigorúság egymás mellett.

Teréz valamikor sokat imádkozott a szobor előtt, mely most jobbról az első kápolnában van. Ez a szobor Keresztes Szent Jánost ábrázolja. Neve is a szenvedést foglalja magában. Terézé is. Általában így nevezik: Gyermek Jézusról nevezett Szent Teréz. Csak a költői és bájos nevet tartják meg. Nevének másik fele ez: és a Szent Arcról nevezett Szent Teréz. Vajjon ez nem szenvedésteli programm-e? Teréz nővére, Ágnes anyja ezt a gondolkodásra indító tanulságot tette: Isten szolgálójára jellemző volt benső tisztelete a Szent Arc iránt. Bármilyen nagy volt odaadása a Gyermek Jézushoz, ezt össze sem lehet hasonlítani azzal, amit a Szent Arc iránt érzett. — P. Petitot így beszél erről: A Szent Arcnak ez a tisztelete igen fontos. Ezáltal válik Szent Teréz lelki élete komollyá, hiszen távoli és erős gyökeireit az evangéliumon keresztül egészen az Ószövetség jövődöléseibe bocsátja... Felületes lelkeket Szent Teréz lelkiségéből csak a Gyermek Jézus iránt érzett külön tisztelete ragad meg és elfelejtik vagy elhanyagolják nála észrevenni a szenvedés, a megsebzett Arc kultuszát.

Ha mosolygó is az önsanyargatás, azért az mindig önsanyargatás marad. Ha egy ételt elrontottak a konyhán, azt mondták: Adjátok Teréz nővérnek, ő nem fog panaszkodni miatta. Ilyen fordulatok mindig és másutt is történnek: a bírálgókat kikerülik és megkímélik; a nagylelkűeket sujtják. A konyhásnővérek tudva, hogy ő mindennel megelégszik, rendszerint a maradékokat adták neki.

Szent Teréz nyáron sohasem törölte le a verejtéket arcáról. Mikor ült, sohasem támasztotta meg hátát.

Ezek semmiségeknek tűnnek fel. A világiak mosolyognak talán. Próbálják csak meg! Gyakorolják ezeket a semiségeket! Magában véve mindegyik eset semmiségnek látszik. De ha mindig és mindenben le kell mondani!?

Nagy áldozatot néha hozni kevésbé feszít keresztre, mint a kicsinységekben való állandó önsanyargatás. Háromszor vagy négyszer van csak alkalmunk az életben, hogy bátrak legyünk; de mindennap van alkalmunk arra, hogy ne legyünk gyávák. A csillogó tettek magukban hordják jutalmukat: a dicsősé-

get. De a titkos, állandó önmegtagadás milyen kínos! Kik voltak bátrabbak vajjon? Lóra pattanó huszárok, akik egy magávalragadó órában kardjukat kirántva, lengő zászlók alatt, zengő kürtök hangjai mellett ügettek előre és szálltak szembe az ellenség kartács-tüzével? Vagy az előörs-bakák, akik hosszú heteken át voltak láthatatlanul, mozdulatlanul beásva a sárba?

Szent Teréz ismerte a teljes áldozat boldogságát. — Mióta nem magamat keresem, a legboldogabb életet élem — írja. — Megkíséreltem, hogy semmiben se keressem magamat.

Ez az egyszerű mondat sejteni engedi egész csodálatraméltó belső életét.

A fájdalom örömet okozott neki. Kérdezte valakitől: — Tudja-e, melyek az én vasárnapjaim és ünnepeim? Azok a napok, mikor a jó Isten erősebben próbál meg.

Mintaszerű szerzetesnő volt; elfogadta a hármass fogadalmat és meghalt önmagának. Hármass fogadalom: a szenvedés három forrása.

Szent bilincsek.

Szegénység. Szent Teréz, aki annyira szerette a szépet és művészt, csak közönséges holmikat választott saját használatára. Sarui mindig a kolostor leghasználtabb lábbelije közé tartoztak. Ruhája nyomorúságos volt. A Szent azt állította, hogy mindez éppoly kevésbé érdekli őt, mint annak a kínai nőnek öltözeke, aki a kolostortól valahol sok ezer mérföldnyire lakik.

Celláját pislákoló lámpával szerelte fel, melyben kis kanóc égett. Verseit borítékok hátára írta és önéletrajza is egyszerű iskolásfüzetekben született meg. Megelégedett a rossz tollal is. Pedig kevés dolog borzalmasabb, mint a kaparó, fröcskölő, papírba akaszkodó toll. Ezzel szemben a jól író toll már fél biztosítéka a szép cikknek vagy levélnek. A gondolat is könnyebben száll ilyenkor. Bevallhatjuk, hogy a modern látogató sokszor zavarban van, ha a Kármel társalgójában levelet kell írnia! Talán még fel is sóhajt: Kármeliták, miért nincs jobb tollatok és kicsit több tintátok a tintatartóban!... Tisztellek, csodállak benneteket. De ha nálatok kell

dolgoznom, töltőtollal szerelem fel magam!

Tisztaság. Látni kellett az Isten szolgálóját, — mondja Ágnes anyja — hogy meggyőződhesünk tisztaságáról. Mintegy be volt burkolva az ártatlanságba. És habár sohasem mondta, hogy kísértései lettek volna az angyali erény ellen, mégis nagyon éber volt.

Azt hiszik talán, hogy a támadás nélküli erény igen kényelmes valami? A szentnek nem kellett gyógy módokhoz folyamodni, hiszen megelőző eszközöket használt. Az önéletrajzban elmondja, hogy Rómába utazása előtt erős elhatározásokat tett, előre látva egyes veszélyeket.

Szívének kedvessége, szépsége figyelmet keltett, és ha nem lett volna óvatos az életben, mint mindenkinek, neki is kísértései támadtak volna.

Engedelmesség. A jó Isten minden akaratomat meg fogja tenni az égben, mivel én sohasem teljesítettem a magam akarataát a földön — vallja be Teréz.

Két főnöknője volt: testvére, a Jézusról nevezett Ágnes anyja (1893—1896) és Gonzaga Mária anyja, az életéből hátra-

lévő időben. Mindkét kormányzás más és más nehézségeket állított Teréz nővér elé. Engedelmeskedni annak, aki játszó-pajtásunk volt az apai házban, valóban sok hitet s alázatosságot kíván.

Gonzaga Mária anyának kissé különös természete volt és nem látszott mindig kedvesnek. Talán meg akarta kissé próbálni Terézt, és az hálás volt neki. — Anyám, köszönöm, hogy nem kímélt engem — írja Teréz nővér. — Az Úr megengedte, hogy Anyám szigorúan bánjék velem, még tudtán kívül is. Nem találkozhattam vele a nélkül, hogy valamit szememre ne vetett volna. Emlékszem, egyszer midőn egyetlen pókhálót hagytam a falon, így szólt hozzám az egész közösség előtt: — Látszik, hogy folyosóinkat tizenöt éves gyermek sepri! Szánalmas! Vegye le azt a pókhálót és legyen gondosabb a jövőben. Az oktatások alatt csaknem egy óra hosszát állandóan kifogásokat emelt ellenem; legnagyobb fájdalmam az volt, hogy nem ismerte a módját, ahogy hibáimat javítani tudná.

Istenem, mennyi nyugalanságtól menekül meg, aki az engedelmességi foga-

dalmat leteszi és megtartja! Milyen boldogok az egyszerű apácák! Mivel egyetlen iránytűjük az előjárók akarata, mindig biztosak, hogy az egyenes úton járnak és nem kell félniök, hogy tévednek.

Égő áldozat.

1895 június 9-én, Szentháromság ünnepén, két évvel halála előtt, új áldozatot hozott, melynek neve: Onmagam tiszta áldozatként felajánlása a jó Isten irgalmas szeretetének.

Ez a tény a szentmise alatt történt. Közvetlen utána elmondta ezt a teljes önátadási tervét főnöknőjének, Ágnes anyának és engedelmesen leírta az ön-felajánló imádságot, melyet halála után az állandóan magánál hordott evangéliumos könyvében találtak.

A remek imádság olyan lelki értékeket tár fel, melyek csak a legnagyobb és legképzettebb szentek írásaiban találhatók. A felajánló imát közöljük a IV. rész 2. pontja alatt.

A tett önfelajánlás nem egyetlen röpke pillanat vagy lelkesült elhatározás eredménye. Erre készült egész élete folyamán, mióta gondolkozni és határozni

tudott. Ezt a célt akarta elérni pályaválasztásával, mikor kitartóan zörgetett a Kármel kapuján. Már 1890 szeptember 8-án így írt: Add meg nekem, Uram, a szívnek vagy a testnek vértanúságát. Ó, inkább add meg nekem mind a kettőt!

Isten meghallgatta, mert mindkét vértanúságot megadta neki, sőt még egy harmadikat is.

A szív vértanúsága. A cím meglepő. Teréz nővért nem vigasztalta és bátorította az a ritka eset, hogy három testvére volt vele a kolostorban?

Ez is szenvedéssé változott életében. Emlékeznünk kell arra, hogy Teréz nővérnek végtelenül érzékeny szíve volt. Hisz ő mondta: — Nagyon szeretem családomat. Nem értem meg azokat a szenteket, akik nem szeretik családjukat.

De félt attól, hogy a természetes szeretetnek túlságosan enged és ezért meghozta a természetének leginkább fájó áldozatot. Eltiltott magától minden olyan kapcsolatot, mely nagyon emberinek tűnt előtte: Mária, Paulina, Céline többé nem nővérei, hanem egyszerűen nővérek voltak. Megfigyelték, hogy a szerzetesi

közösség fényképein nemigen láthatjuk a Szentet testvérei mellett.

Amíg Ágnes anyja egyszerű apáca volt, Teréz sohasem beszélt vele bizalmasan és csak később, mikor nővére főnöknő lett, vallotta meg neki: — Kis Anyám, mennyire szenvedtem akkor! Nem nyithattam ki ön előtt szívemet és úgy éreztem, hogy ön többé nem ismer engem.

Néhány évvel később lelkének természetfölöttisége ezt mondatta vele: Boldog vagyok: más főnöknő karjai közt halhatok meg, így még inkább növelhetem a tekintélybe vetett hitemet.

Újabb gondolata: Nem azért jöttem az áldott Kármelbe, hogy együtt élhessek nővéreimmal; ellenkezőleg, jól elképzeltem, milyen szenvedések forrása lesz, ha semmit sem akarunk engedni a természetnek... Istennek átadva magunkat sem vesztí el szívünk természetes gyengédségét... Elfogadtam a számkivetést testvéreimért. Valóban kettőt közülük később a saigon-i Kármelbe helyeztek át mellőlünk, képtelen voltam egy szót is kiejteni, hogy visszatartsam őket, pedig szívem majdnem megszakadt.

Egyszerre négy testvér és egy unoka-testvér volt jelen ugyanabban a Kármelben. Ha hozzávesszük ehhez az apácák kis számát, érezzük, hogy ez veszélyeket is rejthetett magában. A Martinok kissé túlságosan is képviselve voltak. Hogy ugyanannak a családnak tagjai egy közösségnek körülbelül egyötödét alkossák, az inkább rendkívüli, mint megszokott valami, és hacsak magasabb erényélet nem áll őrt, könnyen kellemtlenségekre vezet. A jelen esetben nem állt fenn ez a veszély!

A testi vértanúság. Teréz nővér még a legszigorúbb télen is meghagyta a jelölteknek, hogy ne mutassanak fázékonyságot, és széles ruhaujjaikat, melyekbe besüvített a hideg, gombostűvel ne tűzzék össze. Úgy tartotta, hogy a lelki életben a panaszok kis gyávaságokat rejtenek magukban. Kis repedések ezek, melyeken át értékes érdemek szivárognak ki, vesznek el.

Teréz nővér maga adta a bátorság példáját. Bátor volt, de törékeny. A ruhája alatt is nő maradt, mint Jeanne d'Arc nő maradt a páncélja alatt. Legnagyobb fizikai szenvedése a Kármel-

ben télen volt a fűtés hiánya miatt. Könnyen kitalálhatjuk, mit szenvedett a normandiai hosszú telek alatt Lisieux nedves éghajlatában.

Mikor az idő szigorúbb volt és a hideg már egész nap kínozta, Isten szolgálója este néhány pillanatra melegedni ment a közös terembe. De hogy cellájába érjen, ötven méternyi utat kellett megtennie a szabadban, a boltívek alatt. Az út hátralévő része a lépcsőházban és a hosszú, jéghideg folyosón tökéletesen elvonta tőle azt a kis meleget, amit olyan nehezen gyűjtött össze.

Mikor lefeküdt szalmazsákjára és két szegényes takarójába burkolódzott, nyugalma gyakori álmatlanság zavarta. Gyakran az egész éjszakát álmatlanul töltötte, annyira reszketett a hidegtől. Megkönnyítette volna helyzetét, ha már az első években elmondta volna baját az ujoncmesternőnek, de ő panaszkodás nélkül akarta elviselni a szigorú gyötrelmeket és csak halálos ágyán mondta e jelentős szavakat: — Szerzetesi életem alatt a hidegtől szenvedtem fizikailag legjobban; szenvedtem tőle halálig.

1896 nagypéntekén érezte halálos be-

tegségének első támadásait. Határtalan vidámsággal mondja el az esetet: — Milyen édes nekem ez az emlék! Mivel nem engedték meg, hogy egész csü-törtök éjjel a szentsírnál maradjak, éj-félkor felmentem cellámba. Alighogy letettem fejem a vánkosra, éreztem, hogy valami nedvességhullám csap fel bennem egészen ajkamig; azt hittem, meghalok és szívem reszketett az örömtől. Mivel már eloltottam lámpámat, kíváncsiságomat reggelig visszatartottam és békésen aludtam. Reggel öt órakor a jelet hallva a felkelésre: rögtön arra gondoltam, hogy valami nagy örömet fogok ma megtudni; az ablakhoz közeledve rögtön láttam, hogy zsebkendőm tele van vérrel. Anyám, micsoda reménysugár! Belül meg voltam győződve, hogy Jézus halálának évfordulóján első hívását küldte el nekem, mint valami távoli, édes suttogást, mely boldog érkezését jelzi.

Nagy buzgalommal vettem részt a Primán és siettem Anyám térdeihez borulni, hogy megvalljam boldogságomat. Nem éreztem a legkisebb fáradtságot, a legkevesebb szenvedést sem; könnyen

megkaptam az engedélyt bőjtöm folytatására, éppúgy, ahogy megkezdtem. Ezen a nagypénteken a Kármel szigorúságát minden enyhítés nélkül viseltem el. Soha e szigorúságok még ilyen örömtelinek nem tűntek fel. A remény, hogy az égbe megyek, vidámsággal töltött el. E boldog napnak estéjén örömmel léptem cellámba és éppen csendesen elaludtam, midőn a jó Jézus az örök életbe átlépésemnek ugyanazt a jelét küldte el hozzám.

Bátor és erős volt, hogy elhallgassa három nővére előtt, mi történt vele. Ez alatt kimerültsége erősödött. Csak nehezen haladt fel a lépcsőn és minden fokon meg kellett állnia, hogy erőt gyűjtsön. Este néha egy órába is beletelt, amíg elérte celláját és levetkőzött. Mikor végre lefeküdt, nagyon rosszul aludt. És nagyon keveset is, hiszen kora hajnalban a harang már a kórusba szólította.

Mindíg ugyanazzal a bátorsággal végzett mindent. Elmondhatta volna ő is, mint Huysmans: Nem szabad, hogy vallásom csak írott betű legyen számomra! Életelve volt, hogy panaszkodás

nélkül kell erejét a végsőkig felhasználnia. — Boldognak érzem magam, — hogy eléggé távoleső cellám van ahhoz, hogy a nővérek halljanak engem. Elégedett vagyok, hogy egyedül szenvedhetek! Ha panaszkodom és elhalmoznak kedvességgel, már nem örülök.

Haldoklása nehéz volt. Az orvos így tanúskodott róla: — Ha tudnák, mit állt ki! Senkit sem láttam még a természetfölötti örömnél evvel a kifejezésével szenvedni. Valóságos angyal.

A fizikai szenvedéseket lelki szenvedés súlyosbította. Sötétség, aggodalom kísérték haláltusáját.

Igy kiáltott fel: — Teljesen tiszta ez a haldoklás, a vigasz minden jele nélkül... Anyám, a kehely csordultig megtelt! Sohasem hittem volna, hogy ennyit lehet szenvedni. Ezt csak azzal tudom megmagyarázni, hogy annyira vágyom megmenteni a lelkeket. — Többször mondja: — Mennyit kell imádkoznunk a haldoklókért! Ha tudnák! És én, aki annyira vágytam a vértanúság minden fajtáját! Át kell azt szenvednünk, hogy megérthessük! Belátom, hogy azok, akiknek nincs hitük, meg-

ölik magukat, ha nagyon szenvednek. Vigyázzatok, hogy a betegek mellett, akik ilyen fájdalomok zsákmányai, ne hagyjatok mérges orvosságokat. Egy pillanat is elég, mikor ennyire szenved az ember, hogy elveszítse az eszét.

Kísértések a hit ellen. Neki, aki mindig óvatos volt, aki sohasem olvasta sem Voltaire-t, sem Renan-t, kijutott ez a vértanúság is, akárcsak Szalézi Szent Ferencnek, Páli Szent Vincének és másoknak.

Minket ez meglep és talán meg is zavar. De Isten nem akármilyen léleknek küldi ezt a félelmetes keresztet. A megpróbáltatást a bátorság fokához méri. Ha meg is engedi a szentek életében a hit elleni kísértéseket, megvárja erényük érettségét. Sőt, a nagy szenvedésnek ezt a tisztulását az élet végére hagyja, arra a percre, amikor a lélek a kegyelmek lehető teljességét éri el. Ezt a végtelen béke előtti utolsó támadást rendszerint még itt lenn megjutalmazza az utolsó perc csendes derűje és vidámsága. Teréz is érezhette ezt a végső boldogságot.

De micsoda gyötrelmek voltak osztály-

része a halálát megelőző másfél év alatt! Leírja lelkiállapotát: „Midőn meg akarom nyugtatni a körülvevő sötétségtől elfáradt szívemet az örök élet bátorító reményével, kínjaim megsokszorozódnak. Úgy tűnik fel, hogy a sötétség a gonoszok hangján szól gúnyolódva hozzám: A világosságról álmodozol, boldog hazáról, csodák Teremtőjének örök birtoklásáról; azt hiszed, kiszabadulsz majd a ködökből, melyekben szenvedsz? Siess! Siess! Örülj a halálnak, mely megadja neked, nem azt, amit remélsz, hanem a még sötétebb éjtszakát, a megsemmisülés éjét...

Szeretett Anyám, megpróbáltatásomnak ez a képe olyan tökéletlen, mint a vázlat az eredeti alakhoz képest. Mégsem akarok többet írni róla, mert félek, hogy istenkáromlás, amit írok... félek, hogy máris sokat mondtam. Isten bocsássa meg nekem! Tudja jól, hogy ha nem is élvezem a hit ajándékát, töreksem azt elérni. Egy év óta többször indítottam fel magamban a hitet, mint azelőtt egész életemben...

Bizonyára azt hiszi, tisztelendő Anyám, hogy túlzom kissé lelkem éjtszakáját.

Ha ez évben írott költeményeim alapján ítélt, vigasztalásokkal elhalmozottnak tűnöm ön előtt, mint a kisgyermek, aki előtt csaknem szétvált a hit fátyola. És mégis immáron nem fátyol, hanem fal emelkedik az égig és eltakarja a csillagos mennyböltöt. Míg az égi boldogságról, Isten örök bírásáról éneklek, semmi örömet nem érzek; mert egyszerűen csak azt éneklek, amit hinni akarok."

Teréz nővér a betegszobájában megvallotta Ágnes anyának: „Ha tudná, milyen szörnyű gondolatok ostromolnak engem! A leggonoszabb anyagelvű hitetlenek érvelése önti el lelkemet."

1897 júniusában így ír Teréz: „E megpróbáltatás tartalma nemcsak néhány napra, néhány hétre korlátozódik; hónapok óta szenvedek tőle és várom megszabadításom óráját."

Rózsa és tövis.

Láttuk testének, szívének és lelkének minden szenvedését, megértjük végre, milyen hősi erényt leplezett Teréz mosolya. Rózsa tövis felett! A hősiesség talajából csírázott ki.

Egyszer egyik kármelita nővér látja,

hogy Teréz édesen mosolyog. Megkérdi az okát. — Azért, mert erős fájdalmat érzek — felelte. — Ez a lelakiség alapelve: éppen az ellenkezőjét tenni, mint amit a rossz természet tanácsol: agere contra. — Gyakran megfigyeltem, — állítja ujoncmesternője — hogy a jó és szent apácák megnyugvással és türelemmel fogadják a szemrehányásokat vagy az udvariatlan megjegyzéseket; de hogy ezt öröme és ujjongása okává tegye valaki, azt csak a Gyermekek Jézusról nevezett Teréz nővérnél láttam.

— Ha sokat szenvedek, — írja — ha kínos és kellemetlen dolgok érnek, a helyett, hogy szomorkodnám, mosollyal felelek. Kezdetben ez nem mindig sikerült; de most már szokásommá vált.

Egymástól teljesen különböző mosolyokat sorolhatunk fel:

a fiatalságét, amint a boldogságot köszönti...

a keresztelői és névnapi cukorskatulyák alakjának mosolyát...

a kacér nő kihívó mosolyát...

a tánc mosolyát, mely bűvölni akar...

az önhittség mosolyát...

az angyal mosolyát...

Egyesek egyszerűen azért nevetnek, hogy elefántcsont fehérségű fogukat mutogassák, és megfigyelhetjük, milyen szívesen nevetnek a szépfogúak... De Teréz mosolya magasabb érték.

Semmit sem értenénk meg ebből a mosolyból, ha csak a boldog fiatal leány természetes örömmegnyilvánulását lát-nók benne... Teréz nővér ezzel szem-ben akkor mosolygott, ha fájt neki va-lami, és annál jobban mosolygott, minél nagyobb volt fájdalma.

A természetfölötti, a könyörületos mo-soly művelője volt. És ezzel az égi mosollyal hódította meg a világot. Mi-lyen és mennyi jót tehetnénk, ha ben-nünk is élne ez a bájos ragyogás, mely az erényt olyan szeretetreméltóvá teszi! Természetes, hogy fogatlan öreg embe-rek nem tehetnek róla, ha nem tudnak frissen, üdén mosolyogni. De mindenki elérheti, hogy arcán az az előzékeny és jóleső kifejezés honoljon, mely meg-szeretteti másokkal élő hitünket.

6. A végső győzelem.

A legtöbb országnak van olyan vá-rosa és helye, mely elválaszthatatlan

valamely ájtatosságtól és vallási tényezőztől.

Mindig együtt fogják emlegetni Rómát és a pápaságot, Assisit és Poverello, Paray le Monial-t és a Szent Szívet; Lourdes-ot és a Szent Szűzet; Ars-ot és a szent plébánost, Lisieux-t és Kis Szent Terézt!

Lisieux! Régen alig ismert városka, melyet egy kármelita apáca tett híressé! Ha idegenek levelet írnak Franciaországba, nagyobb biztonság kedvéért a város neve alá odairják a megye nevét is. Ha Lisieux-be küldenek valamit, nem fontos a megye megjelölése. Még az országé sem!... Lisieux-t majd mindenütt ismerik.

Lisieux-ben 1932 június 26. és július 3. között gyűlt össze az első kongresszus Teréz emlékére. Mivel a dublin-i Eucharisztikus Kongresszus után tartották, könnyen jutottak el a dublin-i résztvevők Lisieux-be. Ki nem látná be a hasonló összejövetelek hasznát? A politikai természetű nemzetközi konferenciák után az emberek nem lesznek testvérek, nem találják meg az összekötő kapcsot, a szeretet közös talaját. De a

vallási összejövetel minden nemzetet ugyanabban az eszmében a katolikus gondolatban hoz össze és egyesít.

Dublinben a legkülönbözőbb fajok ünnepelték az Eucharisziát, Szent Ágoston szerint: az egység jelét és a szeretet kötelékét és igazolták Szent Pál szavát: „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.” (I Kor. 10, 17.)

A kongresszussal időben egybeestek a lisieux-i bazilika alsó részének felszentelési ünnepségei. Az előcsarnok és a kriptá már ekkor készen volt. Utóbbi mozaikkal van kirakva, fehér és kék színezése folytán üde benyomást gyakorol a szemlélőre.

A kriptá körülbelül 1700 személyt fogadott be, az előtte elterülő térségen 50,000 ember szorongott.

A felépült bazilika azóta uralkodik az egész környéken. Nagyszerű alkotás, melyet XII. Pius pápa elődjének megbízásából szentelt fel, még államtitkár korában.

Van egy másik bazilika is, láthatatlan, de még értékesebb: a lelki épületek azok lelkében, akik Isten élő temp-

lomaivá lettek. Ha a lisieux-i gyóntató-székek beszélni tudnának! Lisieux-ben igen sok ember tér meg. A már jók valóságossága új szint és árnyalatot nyer, mert ott ragyog mindenütt a szép léleknek, a kristálytiszta ártatlanságnak a bája, varázsa.

A nagy út.

Lisieuxi Teréz nem kereste, s mégis megtalálta a dicsőséget. A kis ösvény után a győzelmes nagy utat!

A színésznők és törtetők mindent feláldoznak a sikerért, és vajmi sokszor mégsem érnek célhoz. A kármelita el akarta magát rejteni... Most az egész világon ismert a neve, mindenütt tisztelik Kis Terézt.

Lisieuxi Szent Teréz meghódította szívünket. Temetése egyszerű volt, a Kármel szabályai szerint, de ő továbbra is itt él köztünk. Mikor azután 1925 szeptember 30-án körülvitték ereklýeit a lisieux-i utcákon, negyven nemzet zászlói kísérték a körmenetet. Melyik az a híres ember, akinek tiszteletére sok évvel a halála után negyven nemzet küldi el zászlóját?

Nemsokára könyv jelent meg: A világ meghódítása címmel. Ez a cím egyáltalán nem nagyképű, azt magából a munkából vett adatokkal is igazolhatjuk.

Már ekkor huszonnégyszáz franciaországi templomot neveztek el Lisieuxi Szent Terézről. Az európai nemzetek közül Franciaország után Belgiumban terjedt el legjobban Szent Teréz tisztelete. Az országban huszonnégyszáz Terézről elnevezett templom van és különösen a namur-i és tournai-i egyházmegyéekben több zarándokhely.

A „santina”, kis Szent feltűnő tiszteletnek örvend Itáliában. Rómában a „Russicum Sanctae Teresiae” nevezi Oroszország jövődő apostolait.

A lengyel luck-i egyházmegye védőszentjéül választotta őt; vallásos egyesületek, jótékonyági alapok és Varsó egyik könyvtára Szent Teréz nevét viselik.

Brazília adta a szent ereklyéi befogadására az aranyozott ezüstből készült gyönyörű ereklyetartót.

Alaszkában, ebben a távoli országban aratta Teréz első diadalát, midőn 1918-ban Crimont S. J. püspök őt Alaszka

királynőjének nevezte és címerébe Teréz jelképét is belevéselte: egy rózsát, mely szirmai hullatja Alaszkára.

Afrikában több mint hetven templom és kápolna, harminchét misszió, tizenkét szeminárium, több kórház viseli szentünk nevét. Ugandában már 1912-ben felépült „a kis Virág kórháza”. Zounon, „az éj királya”, afrikai fejedelem neki ajánlotta jogarát.

Szent Teréz tisztelete Szamoában, a Hajósok Szigetvilágában, az Új-Hebridákon és a Fülöp-szigeteken különösen nagy. A Cook-szigeteknek hivatalosan is védőszentje.

Száztizenhét templom és kápolna épült Ázsiában néhány év alatt Szent Teréz tiszteletére: közülük ötvenhárom Indiában és ötvennégy Kínában. Az utóbbi területen hat szemináriumot, hét missziót, hat bennszülött apácázárdát helyeztek hivatalosan a Szent oltalma alá.

Mikor a Szent Teréz tiszteletére rendezendő kongresszus kérdését felvetették, Kínából negyvennégy sürgető levél érkezett.

Japánban hét templom viseli a Szent nevét. Szentünk élettörténete itt már

régen megjelent. Első japán fordítását még X. Piusnak (1903—1914) mutatták be.

Azóta e számok és tények megsokszorozódtak. Mindennap újakról érkezik hír. Hazánkban is templomok, egyesületek és intézmények választották Terézt pátfogóul. A kis Szent meghódította a magyar társadalmat.

A Lisieux-be irányuló levelek száma 1911-ben összesen még csak 100 volt, 1923-ban már 500 levelet kapott a Kármel naponta. S 1933-ban ez a szám meghaladta az ezret.

Mennyire egyező a levelek tartalma! Aki ennyi, világ minden nyelvén írott levelet elolvas, fogalmat alkothat az emberiség testi és lelki szenvedéseiről!

Midőn 1898 októberében megjelent az önéletrajz első kiadása (alig kétezer példányban), egy jó kármelita apáca így kiáltott fel: — Hogyan fogják ezeket eladni? Nyakunkon maradnak majd ezek a kötetek!

Nem sokáig fájt miatta a feje a jó nővérnek, mert akár a Szent leveleit és verseit is magábanfoglaló teljes kiadást, akár a csupán életrajzát tartalmazó rö-

vidített kiadást nézzük, eddig jóval több mint egymillió példányban jelent meg és forog közkézen.

Rövidített életrajza többmilliós példányszámot ért el. És így folytathatnók az összes kiadott művek felsorolását.

A kármelita apácák alig tudtak eleget tenni a számos kérésnek, hogy a Szentre vonatkozólag újabb és újabb kiadványokat bocsássanak ki. Úgy gondolták, hogy a nyilvános reklámot nem is szabad felhasználniok, és erre hiába is sürgették őket egyes kiadók. Teréz nővér személye nagyobb propagandát fejtett ki, mint amit emberi leleményesség elérhetett volna.

Szóljunk most röviden a külföldi kiadásokról. 1917-ben már harminchét nyelvre fordították le Teréz teljes és rövidített életrajzát. Újabb fordítások egyre készültek. Szent Teréz élete a világnak úgyszólván minden nyelven és tájszólásán olvasható ma már. A Kármel itt is csak a szükségletet elégítette ki, de sohasem vágott a kérések elébe.

Az önéletrajz tehát könyvsiker! Ma a szerző aggódva adja át művét a kiadónak, aki sohasem titkolja, hogy ma a

könyvkiadás mindig kockázattal jár. Meggondolás tárgyává tesszük... Talán... Azaz, hogy... Kis Terézről szóló könyvek kiadását ma habozás nélkül vállalják a kiadók. Szent Teréz irodalma gazdag. Ha komoly munkáról van szó, az mindig megtalálja az utat az olvasók szívéhez.

Szent Teréz meghódította a világot. Legnépszerűbb szentünk ő. Csak szenttéavatásáig eltelt 27 év alatt (1898—1925) 17.507,000 ereklyét és 30.388,000 arcképet osztottak szét Kis Szent Teréz tisztelői között.

Ha valaki magáról 388,000 arcképet osztana szét, micsoda kiterjedt ismeret-séget kellene róla feltételeznünk! Szentünknek 27 év leforgása alatt 30 millió-szor több arcképe forog közkézen. A kis kármelita apáca arcképe mindenhova megtalálta az utat.

A hírhedt Renan kijelentette vallástörténeti tanulmányaiban: Lesznek ugyan még Rómának szentjei, de ezeket többé nem a nép fogja szentté avatni. Azt akarta mondani, hogy Róma kiadhat szenttéavatási iratot, de a szenttéavatást többé nem kíséri a hívő világ elragad-

tatása. Mennyire tévedett jóslásában!

Szent Terézt a „dicsőség orkánja” kíséerte, ahogy XI. Pius mondta 1925 május 18-án a francia zarándokoknak.

Szeretik őt a legkülönbözőbb társadalmi osztályok: a jók és a rosszak; munkások és gondolkodók; katonák és egyházi méltóságok. A jók tisztelik a szentet? Ez magától értetődik.

A rosszaknál ez már meglepőbb. Egy tiszt bevallotta: hitetlen vagyok; egyetlen vallásom: Szent Teréz tisztelete.

Egyik külvárosban már két misszió megbukott, harmadikat hirdettek, és ez alatt sokat beszéltek Kis Terézről. A misszión nagy sokaság vett részt. Kétségtelen, hogy eleinte emberi kíváncsiság hajtotta a hallgatókat; megcsodálták a kedves és elragadó lány kivilágított arcképét. Már említettük, hogy a természetes kíváncsiság is természetfölötti tiszteletté válhatik. Szent Teréz Jézushoz vezet!

Delarue-Madrus Lucie asszony különös könyvet írt honfitársáról. Ebben a műben a félreértések tömegét találjuk. Az író nő nem hívő, és hitetlenségét

minden sorban elárulja. Mégis érzik szavaiban a Szent iránti megbecsülés. Ez a megbecsülés annál jelentősebb, mert érezzük, hogy a kármelita meghódította a hitetlent: E könyv tiszteletadás.

Nehéz ellenállni ennek az elragadó, lilomtisztaságú teremtésnek — írja ő. — Az önéletrajz még a hozzám hasonló hitetlent is megihatja. Teréz tizenöt éves korától huszonnégy éves koráig szüntelenül használta emberi „rádiumát”, akaraterejét, hogy a természetnek még legártatlanabb megnyilvánulásait is megfékezze. Nem akarom azt az esztelenséget kívánni, hogy mi, hitetlenek is használjuk fel emberi „rádiumunkat” hasonló célokra. Csak azt szeretném, ha ennek a rádiumnak egy kis morzsája önzésünknek szörnyeit kiégetné belőlünk. A könyv e szavakkal fejeződik be: Lisieuxi Szent Teréz! Mint a Notre Dame bűvésze, tiszteletedre én is mindent megtettem, amit csak tudtam. Elkészült hát könyvem. Neked adom. Művemet nem viszem el kápolnádba. Gyertyát szeretnék égetni tiszteletedre. Fogadd el ezt a kis könyvet gyertyául.

Bárcsak világot gyujtanék vele a hozzám hasonló hitetlen lelkekben, akik még nem ismernek téged. Győzzön meg ez a kis profán gyertya is irántad érzett szeretetemről és jóakaratomról. Amen.

Kis Szent Teréz a munkások szentje is. Kemény munkájuk egyhangúságát bátorító mosolyának költőiségével enyhíti. 1929 szeptemberében munkaruhájukban fogadta kihallgatáson XI. Pius a J. O. C. (fiatal francia munkások egyesülete) kiküldötteit. E szokatlan kihallgatás végén a Szentatya mindegyik résztvevőnek Szent Teréz-érmet adott e szavak kíséretében: „Szent Teréz a missziók védőszentje, a joc-isták pedig a műhelyek misszionáriusai. Ott kell nekik jelszavuk szerint büszkének, tisztáknak, vidámaknak és hódítóknak lenniök.”

De a szellemi munkával foglalkozók sem maradhatnak el Kis Teréz tiszteletében. Baudrillart bíboros ezt írja:

A párizsi Institut catholique rektora tanúskodhat róla, hogy milyen nagy a tisztelet a Gyermek Jézusról nevezett Szent Teréz iránt. Hálátlanság volna, ha nem hoznók nyilvánosságra jóságának

jeleit, azt a „rózsaesőt“, melyet a kis Szent árasztott nehéz időkben a vezetésem alatt álló egyetemre. A rektor maga érezte a Szent közvetlen támogatását és mindig örült, ha Szent Teréz jóságáról beszélhetett. Szeretett elmélkedni arról a tanításról, melyet Szent Teréz élete az értelmiség számára rejt magában. Megtanítja az értelmiséget az egyszerűsége. Jól tudom: akadnak felsőbbrendű, tudományos kutatásokkal foglalkozó emberek, akiknek lelke a vallási igazságok hatására egyszerű maradt, mint a gyermeké. Amilyen egyszerűek az emberek előtt, olyan egyszerűek maradnak Isten előtt is. De milyen ritkák az ilyen emberek! Legtöbbjbe túlságosan nagyra tartja magát ahhoz, hogy megalázza magát és meghajtsa szellemét; annyi érvet követelnek, annyi kérdést tesznek fel, hogy sohasem fognak megnyugodni. Nézzék ezt a bájos gyermekeket: liliumként emelkedik a magasba és tekintete nyugodtan néz szembe a legmélyebb igazságokkal. Lelkének tisztasága a szellem világosságát eredményezi.

A katonák is Szent Teréz mellé sorakoznak. Mgr. Laveille szellemesen írja:

A világháború kitörésekor, 1914-ben Szent Teréz elhagyta az eget és a harcoló bakák oldalára szegődött. Szent Mihállyal és Szent Jeanne d'Arc-kal együtt ő lett a seregek egyik láthatatlan vezére. A tűzértisztek ütegeiket a szent kármelita névre keresztelik; ezredeket szentelnek neki. Megszámlálhatatlan esetben állították meg már a háború kezdete óta Szent Teréz ereklyéi, érme, képe az ellenséges puskaöklöket. Ezeket a „pajzsokat” elküldték Lisieux-be; rendszerint jól kivehető rajtuk a lepattant lövedék nyoma... A lisieux-i Kármel kápolnájában láthatjuk legjobban, mennyire együttérez a kis Szent csapatainkkal. Tekintetüket a veszélyeken túl az ég felé emelte és hozzásegítette őket a végső győzelemhez. Jóságáról a kápolna falait borító becsületrend és háborús érdemkeresztek, vállrojtok, kardok tanúskodnak, melyeket a vérontásból küldtek Teréz hálás tisztelői fogadalmuk teljesítésekor.

Kis Teréz tisztelőiről beszélve nem feledkezhetünk meg a papokról sem. Augard püspököt és egyik misszionáriusát Lisieux-i Szent Teréz közbenjárá-

sára Isten csodával gyógyította meg. A püspök 1912 november 10-én Brazzaville-ből írt levele így végződik: Elzarándokoltam a kis Szent sírjához Lisieux-be, hogy hálát mondjak neki a kettős gyógyulásért. Boldog vagyok, hogy püspöktársaimmal együtt én is kérhetem a Szentatyát, segítse a kis kármelita ügyét, aki immár annyi csodát vitt végbe.

Touchet orleans-i püspök a boldoggáavatás alkalmával Lisieux-ben prédikált. Az ékesszólásáról híres főpap sokáig mélyen meghajolva állt szentünk képe előtt. A szép beszédet annyira értékelő franciák ekkor így kiáltottak fel: Ime, a sas meghajlik a galamb előtt!

Megdicsőülés.

Kis Szent Teréz történetében négy pápa jutott szerephez.

XIII. Leótól kért engedélyt, hogy 15 éves kora ellenére is beléphessen a Kármelbe.

X. Pius írta alá 1914 június 10-én, hogy a lisieux-i kármelita apáca boldoggáavatási ügye bevezethető és az eljárási per megkezdhető.

XV. Benedek jelentette ki 1918

augusztus 14-én, hogy Teréz nővér erényei hősiei fokot értek el.

XI. Pius hirdette ki 1923 április 29-én a boldoggáavatást, két évvel később pedig, 1925 május 17-én, a szenttéavatást.

XI. Pius pápasága csillagának nevezte Lisieux-i Szent Terézt.

Vico bíboroshoz intézett levelében így írt róla: védőszentünk és ügyvédünk.

1929 novemberében megvallotta Suhard püspöknek, hogy gondolatai gyakran szállnak Lisieux-be és hogy képzeletben csaknem mindennap bejárja a Szent életének helyeit.

Nem is titkolta a pápa, hogy Teréz buzdítására cselekedett igen sokszor, a kis Szentre bízta legsúlyosabb problémáinak megoldását: Római kérdés... az olasz Actio Catholica szabadsága... Mexikó vallási megbékélése... Oroszország jövője...

A pápa szobájában ott állott Szent Teréz képmása. A rövid pihenőkben, melyeket az Egyház kormányzata engedett, a pápa sokszor letérdelt a kedves Szent szobra elé, akit ő a pápai kertek és birtokok őrzőjének tett meg.

A püspököket is buzdította Lisieuxi

Szent Teréz buzgó tiszteletére: Forduljanak bizalommal a Gyermek Jézusról nevezett Szent Terézhez. Mi szünet nélkül segítségül hívjuk őt és sohasem utasít vissza semmi kérést; látogassák meg a Szentet Lisieux szentélyében!

Mi sem találhatnánk jobb befejező szavakat, mint az azóta már elhunyt pápa tanácsát: Forduljatok bizalommal a Gyermek Jézusról nevezett Szent Terézhez...

IV. TERÉZ IMÁDSÁGAI.

1. Fogadalma napján.

Ó, én szerelmes Jézusom, mennyei Jegyesem, add meg nekem azt a kegyelmet, hogy ártatlanságom köntösét a sírig megőrizzem hófehér ragyogásában! Ne engedd meg, kérlek, hogy lelkem tisztaságát a legkisebb szántszándékos hibával elhomályosítsam, inkább most, ebben a pillanatban végy Magadhoz. Add, hogy egyedül Téged keresselek és Téged szeresselek. Add, hogy a világ meghaljon számomra és hogy én is egészen meghaljak a világnak! Add, hogy a földi dolgok és múltó bajok sohase zavarhassák meg lelkem békés nyugalját.

Ó, Uram Jézusom, mitsem kérek tőled, csak lelki békét... A Te békédet s azt, hogy vég és határ nélkül, örökre és kimondhatatlanul szeresselek! Jézusom, mindenem, bár kionthatnám Érted utolsó csepp véretem is! Bár lehetnék a szeretet vértanúja! Add meg nekem a lelki

gyötrelmek vértanúságát, vagy ha ezt nem, add meg nekem a testi szenvedések mártíromságát! Vagy inkább — esdve kérlek — add meg nekem mind a kettőt!

Engedd meg, hogy szent kötelességeimet a lehető legtökéletesebben teljesíthessem; engedd meg, hogy mindenki elfeledjen, megvessen, lábbal tiporjon, elölkjön, mint egy haszontalan porszemet. Egyetlen Szerelmesem, egészen, teljesen átadom magamat Neked, valósítsd meg rajtam most és mindenkor a Te legszentebb akaratodat és ne engedd meg soha, hogy bármi is elválaszthasson valaha Tőled! Amen.

2. *Önfelajánlás.*

(Ezt a felajánló imát Teréz halála után találták meg az evangéliumos könyvben, amelyet magával hordott.)

Ó én Istenem! Boldogságos Szentháromság! Akarlak Téged szeretni és Téged másokkal megszerettetni. Akarok az Anyaszentegyház megdicsőülésén dolgozni olyképen, hogy megmentsem a lelkeket e földön és megszabadítsam a lelkeket a tisztítótűzből. Akarom tökéletesen teljesíteni a Te akaratodat és elérni a dicsőségnek azt a fokozatát,

amelyet a Te országodban készítettél számomra. Egyszóval: szent akarok lenni. De mivel érzem az én tehetetlenségemet, Téged kérlek, ó Istenem, hogy Te magad légy az én szentségem.

Mivel annyira szeretted engem, ó Istenem, hogy a Te egyszülött Fiadat adtad nekem Udvözítőül és Jegyesül és az Ő érdemeinek végtelen kincseit bíztad reám: én azokat örömmel ajánlom föl Neked és esedezve kérlek, hogy ne tekints reám másképp, mint az Úr Jézus szent Arcán és az Ő szeretettől lángoló Szívén keresztül.

Úgyszintén felajánlom Neked a mennyben és a földön élő összes szenteknek érdemeit és az angyaloknak egész, minden szeretetét; fölajánlom végre Neked, boldogságos Szentháromság, a Szent Szűznek, az én édes Anyámnak minden szeretetét, minden érdemét. Őreá bízom ezt az én felajánlásomat, hogy Ő mutassa be Neked.

Az Ő isteni Fia, az én imádott Jegyesem, mondá nekünk halandó életének a földön töltött napjain: „Mindent, amit csak kértek az én nevemben az Atyától, megadja nektek.” (Ján. 16, 23.) Bizo-

nyos tehát előttem, hogy meghallgatom az én kívánságomat. Biztos vagyok, ó én Istenem, hogy csak azért fokozod kívánságomat, mert mindjobban akarod azt teljesíteni.

Szívemben a megmérhetetlen kívánságok tömegét érzem: bizalommal kérlek épp azért, én Istenem, hogy vedd birtokba szívemet.

Ah! Mennyire kívánom, hogy gyakrabban vehetnélek magamhoz az Oltáriszentségben! Uram, Te mindenható vagy; maradj nálam mindig, mint a Tabernákulumban s ne távozz el soha a Te kis „hostiádtól”. (Hostia latin szó, annyi mint: áldozat.)

Ah! Mennyire kívánom, hogy tudnálak megvigasztalni Téged a gonoszok hálátlansága miatt: vedd el, kérlek, anynyiban szabadakaratomat, hogy Téged soha meg ne bánthassalak; és ha mégis gyarlóságból néha elesem, a Te szenteséges tekinteted tisztítsa meg azonnal lelkemet és emésszen föl bennem minden tökéletlenséget, mint a tűz, amely magába mindent átolvaszt.

Köszönöm, Uram Istenem, az összes kegyelmeket, amelyekkel elárasztottál

engem; különösen azt a kegyelmet, hogy a szenvedések tűzpróbáján vezettél keresztül engem. Kezemben a Keresztnek zászlajával gyönyörrel fogok majd az utolsó napon Reád tekinteni. Mivel ennek a dicső Keresztnek részesévé tenni méltóztattál engem, bizton remélem, hogy a mennyben hasonló leszek Hozzád és rajtam is tündökölni fognak a Te szenvedésednek szent és dicsőséges sebhelyei.

E földi zarándoklás után bizton remélem, hogy eljutok az örök haza boldogságába; de azért nem ez a boldogság a fő, amiért érdemeket szerezni igyekszem, hanem hogy minden erőmmel Téged szeresselek, ez az, amire mindenekfölött törekszem: hogy Tenéked örömet szerezzek, hogy a Te szent Szívedet megvigasztaljam, hogy a lelkeket megmentsem s azok Téged mindörökké szeressenek.

Ez élet alkonyán majd megjelenek előtted, Uram, mégpedig üres kezekkel: mert nem az én cselekedeteim érdemére akarom alapítani az én bizalmamat... „A mi egész életszentségünk szennyyel teljes a Te szemeid előtt.” Én tehát a

Te saját szentségedet akarom magamra ölteni, a Te saját szereteted tűzével akarlak magamba olvasztani mindörökre Téged. Nem kell nekem az örök dicsőségnek más trónja, más koronája, mint Te magad — ó, én Szerelmesem!

A Te szemedben az idő elenyészik; „ezer esztendő olyan, mint egyetlen nap”. (89. zsoltár, 4.) Hatalmadban áll egyetlen pillanat alatt elkészíteni engem, hogy megjelenhessek előtted.

Hogy a tökéletes szeretetet éljem mindenkor, följajánlom magamat égő áldozatul a Te irgalmas szeretetednek; s azért könyörgök Hozzád, hogy a Benned rejlő végtelen szeretetnek gyengéd áráját öntsd át lelkembe, hogy az engem fölemésszen s így, ó én Istenem, a Te szeretetednek legyek mártírja. Igen, így akarok elkészülni, hogy Te előtted megjelenhessek: a szeretetnek mártírhálálával akarok meghalni és így repülni föl a Te irgalmas szeretetednek örök ölelésére.

Ó, én Szerelmesem, ahányszor szívem dobban, annyszor és számtalanszor akarom megújítani ezt az önfeláldozásomat, egész addig, amikor „az árnyékot felváltja a valóság” (Énekek Éneke 4, 6.)

és majd szemtől-szembe fogom mind-
örökké mondogatni Neked az én szerel-
memet.

3. Az örök Atyához.

Örök Atya, egyszülött Fiad, az édes
kisded Jézus, íme az enyém, mert hiszen
Te magad adtad Őt nekem. Felajánlom
Neked isteni gyermeksege határtalan
érdemeit és kérlek Téged, az Ő nevé-
ben, hívj a mennyország örömeibe meg-
számálhatatlan kisgyermek-seregeket,
hogy azok mindörökké követhessék ott
az isteni Bárányt. Amen.

4. A szent Archoz.

Ó, Jézus imádandó szent Ábrázata!
Mivel Te a mi lelkünket kiválasztottad,
hogy Önmagadat neki adjad, íme, mi is
följánlani akarjuk Neked lelkünket.

Ó Jézus, mintha csak nekünk akartad
volna mondani: „Nyissátok meg nekem
az ajtót, én nővéreim, én szerelmes je-
gyeseim, mert az én Ábrázatom a har-
mattól ellepett és az én hajzatom az
éjnek cseppjétől nedves.” (Énekek Éne-
ke 5, 2.) A mi lelkünk megérti a sze-
retetnek ezt a szózatát: igen, mi készek

vagyunk a Te édes Arculatodat törölgetni és meg akarunk vigasztalni Téged, akit a gonoszok megtagadnak. Ezeknek szemében, Uram, Te „el vagy rejtőzve, ők mint a gyalázat tárgyát tekintenek Téged”. (Izaiás 53, 3.)

De a mi szemünkben nem vagy Te elrejtőzve, ó, Te a liliumoknál és a tavasz rózsáinál szebb Arc! Azok a könyvek, amelyek isteni tekintetedet elhomályosítják, nekünk drága gyöngyszemek, amiket mi összegyűjteni akarunk, hogy azok árán s végtelen értékén megvásároljuk a mi testvéreink lelkét.

A Te imádandó ajkadról felhangzik nekünk a Te szerető sóhajtasod; tudjuk, hogy a Te szomjúságod a szeretetnek emésztő, epekedő szomjúsága: hogy tehát olthassuk szomjadat, szeretni akarunk mi Téged, éspedig szeretni véghetetlenül.

Ó, édes Szerelmese a mi szívünknek! Ha mi a világ összes szíveinek szeretetével tudnánk szeretni — ezt a szeretetet ajánlanók fel Neked. Igen, Uram, add, hogy így tudjunk Téged szeretni és aztán jöjj a Te kis jegyeseid szívébe és oltasad ki szomjukat.

Lelkekre van szükség, igen Uram, lelkekrel Különösen apostoli és vértanúi lelkekre van nagy szükség, hogy a Te szereteted zsarátnokával életet gyujtoghassunk sok szegény bűnös lelkében.

Ó, imádandó Arc, mi majd módját ejtjük, hogy megkapjuk ezt a kegyelmet. A Babylon vizeinek partján — nem törődve a száműzöttek kínjával — énekelni fogjuk a legédesebb dalokat, hogy elbájoljunk Téged s azok a mi himnuszaink nem úgy fognak csengeni, mintha idegenben zengenők azokat (136. zsolt. 4.), mert hiszen Te vagy nekünk, Te vagy a mi egyetlen Hazánk.

Ó, Jézusnak édes Arca, annak reményében, hogy majd az örök élet nagy napján színről-színre fogjuk szemlélni a Te végtelen dicsőségedet: most csak az-al akarjuk a Te isteni Tekintetedet elbájolni, hogy itt a siralom völgyében elfátyolozzuk a mi arcunkat, hogy senki ne tekinthesse azt...

A Te elfátyolozott Arcod — íme, ó Jézus, ez most a mi mennyországunk. Amen.

5. *A kisdéd Jézushoz.*

Ó, kisdéd Jézusom, egyetlen kincsem!
Én átadom magamat a Te isteni kedvte-
lésednek és nem akarok más boldogsá-
got, mint hogy Téged mosolyra derít-
selek. A Te gyermekded szellemed és
lelkületed vonásait nyomd rá az én lel-
kemre, hogy majd egykor a menny-
ország küszöbére lépve, angyalaid és
szentjeid a Te kis jegyesedben azonnal
reám ismerjenek: a kisdéd Jézus Teréz-
kéjére. Amen.

V. IMÁDSÁGOK TERÉZHEZ.

1. Az Egyház könyörgése.

Úr Istenünk! Azt mondtad, hacsak nem lesztek olyanok, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába. Engedd kérünk, hogy Szent Teréz mélységes alázatosságát és gyermeki egyszerűségét követve, az örök jutalmat elnyerhessük. Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

2. Szent Teréz közbenjárásáért.

Mennyei jó Atyánk, te a kisded Jézusról nevezett Szent Teréz útján akartad a világot figyelmeztetni arra az irgalmas szeretetre, mely szívedet eltölti és arra a gyermeki bizalomra, mellyel neked tartozunk; hálásan köszönjük azt a nagy dicsőséget, mellyel elhalmoztad őt, ki élete minden napján hűséges gyermeked volt, és köszönjük azt a csodálatos hatalmat, mellyel naponként a lel-

kek egész seregét vonzza feléd, kik téged majd örökké dicsérnek.

Kis Szent Teréz, emlékezzél ígéretedre, hogy jót fogsz tenni a földön; hullass bőséges rózsasőt mindazokra, kik téged segítségül hívnak s eszközöld ki nekünk azokat a kegyelmeket, melyeket Isten végtelen jóságától remélünk.

Úristen, ki szereteted tűzével lángra gyullasztottad a kisdéd Jézusról nevezett Szent Teréz lelkét, add nekünk a kegyelmet, hogy mi is szerethessünk és szeretetenednek sok lelket megnyerjünk. Amen.

3. Szent Teréz segítségül hívása.

Emlékezzél, ó hatalmas kis királynő, te, az irgalmas Szűzanyának ragyogó tükre, emlékezzél arra az ígéretedre, melyet saját magad tettél nekünk, hogy senki sem fog téged hasztalanul kérni s a hozzád folyamodót nem fogod elhagyni.

A leggyengédebb bizalomtól eltelve figyelmeztetlek ígéretedre, hogy egedet azzal akarod eltölteni, hogy jót tégy a földdel és esedezve kérlek, hullass reám

és mindazokra, kikre oltalmadat kérem, bőséges rózsasőt, mennyei kegyelmeknek özönét.

Ó, halld meg mielőbb kiáltásomat, szállj le kegyesen hozzám, gyullaszd lángra bennem az Isten szeretetét és hallgasd meg alázatos kérésemet. Amen.

4. Szent Teréz pártfogásáért.

Kis Szent Teréz! Én ma téged Istennél különös védőszentemmé és pártfogómmá választalak. Én buzgón akarlak téged tisztelni, erényeidben követni és arra törekedni, hogy az irántad való szeretetet és tiszteletet minél jobban előmozdítsam. Fogadj engem pártfogoltjaid közé, védelmezz engem a gonoszlélek támadásai ellen, állj mellettem a test és lélek veszélyeiben, eszközöld ki Isten áldását minden munkámra és fáradozásomra, de kiváltképen a végső állhatatosság kegyelmét és boldog kimúlást. Amen.

IRODALOM ÉS JEGYZETEK

MAGYAR:

Bilkei Ferenc: A rózsák Szentje. Székes-
fehérvár, 1928. 159 lap.

Blaskó Mária: Enyém az ég. Imádságos-
könyv. Budapest, 1937. 447 lap.

Cirlusz Viktorin: Kis Szent Teréz imádságos-
könyve. Esztergom, 1930. 371 lap.

Csávossy Elemér: Rózsaszirmok. Imakönyv.
Budapest, 1938. 107 lap.

Domonkos István: Egy kis fehér virág tava-
szának története. Budapest, 1913.

Ernő atya: Lisieuxi Szent Teréz rövid élet-
rajza. Budapest, 1927.

Földes Zoltán: Liziói Kis Szent Teréz élete.
Kolozsvár, 1925. 118 lap.

Galavits Albert: Szent Terézke-imarózsák.
Budapest, 1932. 231 lap.

Marczell atya: A bizalom Szentje. Budapest,
1936.

Nagyfejeő Gabriella: Kis Szent Teréz ön-
életrajza. Budapest, 1926.

Pokorny Margit: Lisieuxi Teréz nővér élete.
Győr, 1917. 393 lap.

Schmidt—Pauli: Szent Terézke élete. Buda-
pest, 1934.

Takács Ferenc: Kis Szent Teréz tisztelője.
Imakönyv. Budapest, 1927. 80 lap.

Wátz: Kis Szent Teréz-imakönyv. Budapest,
1930.

*A kisdéd Jézusról nevezett Szent Terézia
nővér szelleme.* Budapest, 1925. 308 lap.

Szent Terézke Rózsakertje. (Havi folyóirat
1928-tól. Budapest, XIII., Huba-u. 12.)

KULFOLDI:

Anon: Aimer souffrir. (Kis Teréz belső vilá-
gáról.) Rochefort, 1936. 215 lap.

Angot J.: La B. Th. de l'Enfant Jésus. Paris,
1925. 173 lap.

Bénédictin, un Moine: Trilogie. S. Th. con-
sidérée comme I. Amante de la Bible.
II. Docteur de la voie d'enfance spirit.
III. Et Séraphin d'amour. Bruxelles, 1934.
272 lap.

Carbonel J.: Le petit Th. Lisieux. 1923. 209 l

- Clostre Jean*: St. Th. de l'Enfant Jésus. Paris, 1928. 188 lap.
- Creton A.*: La B. Th. de l'Enfant Jésus. Paris, 1924.
- Desbuquois G.*: Die Botschaft der hl. Th. von L. Dülmen. 1934. 51 lap.
- Ghéon Henri*: St. Th. de L. Paris, 1934. 233 lap.
- Ghéon—Schmal*: Das Geheimnis von L. Graz, 1935. 259 lap.
- Giloteaux Paulin*: La B. Th. et la vie de victime. Paris, 1925. 200 lap.
- Hardy V.*: Lisieux et ses foules. Paris, 1926. 167 lap.
- Hoornaert G.*: Semeuse des roses. Louvain, 1933. 135 lap.
- Karmelitin, eine*: Die hl. Th. von Jesuskind. Berlin, 1927. 217 lap.
- Laudet Fernand*: St. Th. de L., l'enfant chérie du mond. Paris, 1926. 150 lap.
- Laveille J.*: St. Th. de l'Enfant Jésus. Paris, 1929. 350 lap.
- Murray W.*: The Sur Way of St. Th. of L. London, 1928. 256 lap.
- Marion P.*: Les gloires de St. Th. Paris, 1926. 300 lap.

- Navantes Simone:** L'imitation de St. Th. Bruxelles, 1927. 248 lap.
- Osende V.:** El acto de ofrenda de St. Teresa. La Vida Sobrenatural 29. (Salamanca, 1935.) 3—10 lap.
- Paulot M.:** Le Message doctrinal de St. Th. Juvisy, 1934. 154 lap.
- Petitot H.:** St. Th. de L. Paris, 1926. 291 lap.
- Poppel:** Die Botschaft der hl. Kl. Th. Das Innere Leben 15. (Oranienburg, 1935.) 211—225 lap.
- Pottier Al.:** L'acte d'offrande de St. Th. V. ö. Le P. Louis Lallemant 2. (Paris, 1928.) 358—375 lap.
- Przywara Erich:** Die Heilige Unserer Zeit. V. ö. Stimmen der Zeit. 127. (Freiburg, 1934.) 352—355 lap.
- Sinthern P.:** Die Hl. Th. v. Jesuskinde. Innsbruck, 1928. 250 lap.
- Terhünte H. J.:** Die Hl. Th. von L. Schweizerische Rundschau. 24. (1927.) 35—43 l.
- Theodor v. Hl. Joseph:** Aufstieg einer Seele. Würzburg, 1935. 128 lap.
- Vandeur Eugen:** In der Liebe leben. Regensburg, 1930. 150 lap.
- Die letzten Worte einer Heiligen.** Kirmach—Villingen, 1927. 234 lap.

JEGYZETEK:

Histoire d'une âme, mely Kis Szent Teréz önéletrajzának francia címe, 1898-ban jelent meg először kétezer példányban. Azóta számtalan kiadást ért francia és más nyelveken. Ez a legfontosabb forrás. — Német fordítása megjelent: *Geschichte einer Seele. Schwester Theresie vom Kinde Jesu*. Fordította Gabriele von Frentz-Gemmingen, Essen. 1901-től sok kiadásban jelent meg. — Magyarul előbb Pokorny Margit, később Nagyfejeő Gabriella adta ki. — Fontos forrás a hivatalos megbízásból készült s minden jelentős tényre kiterjedő *Summarium*, mely több évig készült és a szenttéavatás előkészítő anyagát összegezi és közli. — A többkötetes és ugyancsak Lisieux-ben évről-évre kiadott *Pluie de Roses* és az *Almanach* meg az *Annales* a folyó eseményeket, a közölt imameghallgatásokat tartalmazzák. Így fontos kiegészítői a kis Szent életrajzának és hatásának.

E sorok kiadója kisdíák korában találkozott a Szent Terézzel szóló irodalom első magyar képviselőjével, mely Domonkos Istvántól jelent meg. Később olvasta az önéletrajz fordítását és több magyar és külföldi könyv vagy füzet került időnként kezébe. Hiszen a Kis Teréz-irodalom ma már át sem tekinthető. Legtöbbször megértő és lelkes tisztelők ragadtak tollat, hogy megmutassák mindazt a kortársaknak, ami Teréz nővér életében vonzó és kedves, de egyúttal nemesítő és Istenhez emelő. Akadtak

olyanok is, akik a katolikus lelkiséget fétették a kisterézi iránytól és hatástól. Azóta már döntött az Egyház csalhatatlan ítélete, de maga az élet is rácáfolt az alaptalan aggályokra. Kis Teréz szellemétől nem kell tartani és félni, mert útja az evangélium ösvénye, egyenesen az Úr Krisztushoz vezet. A történeti kritika is igazolta az önéletrajz adatait. A közölt részeket nem szószerint vesszük az önéletrajzból. Különben a jelen munka alapját és lényegét P. Hoornaert S. J. műve képezi, mely nem terjedelemben, de tartalmasságban egyik legjobb összefoglaló ismertetése Teréz nővér életének és irányának.

Ezúttal is hálás köszönet P. Hoornaertnak, kinek értékes művével évek előtt belgiumi időzése során ismerkedett meg e sorok írója. Hasonlóképen itt mond köszönetet a budapesti kármelita zárda könyvtárosának a készséges tájékoztatásért, Dánosnak és dr. Kovács Endrének, dr. Hamar Zoltánnak, Ötvös Lajosnak szíves segítségükért, a kézirat és szedés olvasásáért, illetve javításáért.

Az imádságokat P. Cirfusz, P. Csávossy és P. Galavits idézett imakönyvéből vettük.

TARTALOM.

Előszó	3
Teréz életadatai	6
I. Rózsáskert	8
1. Terézke útja	8
2. Terézke hozománya	11
3. A szenthegyen	23
4. Útmenti források	30
II. Gátak és gázlók	36
1. Mi jó származhat Lisieux-ből?	37
2. Pergőtűzben	45
3. A vádlott	60
III. Rózsahintés	69
1. A szeretet zengő húrjain	70
2. Lélekáradás	75
3. Apostolvágyak	83
4. A kis ösvény	88
5. Keresztúton	116
6. A végső győzelem	137
IV. Teréz imádságai	154
1. Fogadalma napján	154
2. Ünfelajánlás	155
3. Az örök Atyához	160
4. A szent Archoz	160
5. A kisded Jézushoz	163
V. Imádságok Terézhez	164
1. Az Egyház könyörgése	164
2. Szent Teréz közbenjárásáért	164
3. Szent Teréz segítségül hívása	165
4. Szent Teréz pártfogásáért	166
Irodalom és jegyzetek	167

ISTEN NAGYOBB DICSÓSÉGÉRE

sorozat számai:

Jezsuita ünnepek. Szentek, boldogok és ünnepek jegyzéke. Fordította P. Gyenis András S. J. — Ára 50 fillér.

A jezsuita rend hazánkban. Rendtörténeti vázlat. Irta P. Gyenis András S. J. — Ára 50 fillér.

Jézus seregében. Mi a jezsuita rend? Összeállította P. Gyenis András S. J. — Megjelenik júliusban.

Régi magyar jezsuita rendházak. Ismerteti P. Gyenis András S. J. — Megjelenik augusztusban.

Jezsuita testvér. — Előkészületben.

Megdicsőült jezsuiták. Életrajzi vázlatok. — Előkészületben.

A budapesti Jézus Szíve-templom. Ötven év története. — Előkészületben.

Szent és boldog kongreganisták. — Előkészületben.

A Mester nyomában. Gondolatok az egyházi pályáról. Irta P. Gyenis András S. J. Második kiadás. — Ára 60 fillér.

Apostoli távlatok. Elvek és tettek Isten országáért. Irta P. Gyenis András S. J.
— Megjelenik augusztusban.

Krisztus munkása. Imádságoskönyv az apostolkodás szellemében. Összeállította P. Gyenis András S. J. Budapest, Korda. 1937. — Ára 3.— P.

Loyolai Szent Ignác visszaemlékezései. Fordította P. Gyenis András S. J. Budapest, Korda. 1934. — Ára 1.80 P.

A jezsuita rend generálisai. Irta P. Gyenis András S. J. Budapest, Manréza. 1935. — Ára 1.50 P.

P. Roothaan János Fülöp élete. Irta P. Gyenis András S. J. Budapest, A Szív kiadása. 1936. — Ára 50 fillér.

Loyolai Szent Ignác és műve. Irta P. Gyenis András S. J. Budapest, A Szív kiadása. 1937. — Ára 50 fillér.

A hitvédők fejedelme. Bellarmino Szent Róbert élete. Megjelenik ősszel.

A hitegyesség vértanúja. Bobola Szent András élete. Megjelenik ősszel.

Száz jezsuita arcél. Szerkeszti P. Gyenis András S. J. Három kötet. — Kapható augusztusban.

A pálos rend múltjából. Irta P. Gyenis András S. J. — Ára 1.— P.

Kaphatók: Korda R. T. könyvkereskedésében.
Budapest, VIII., Mikszáth Kálmán-tér 4.

